Степанова арба нэгэдэ-
та һуража байхадаа,
вагон заһабарилгын
вагон хабсаралгын цехтэ
токариин мэргэжэл шу-
шилһэн юм. Һургуули
эй һүүлээр тэрэ эндээ
ажаллажа, мэргэжэл
а дээшэлүүлхые орол-
бария үдэр бүри үлүү-
гэдэг Галина Степанова
а һураха хүсэлэнтэй,
бариха гэжэ бэлэдхэнэ.
ЭЭРЭ: Галина Степанова.

В. МУЛЛЕРАЙ фото.

КПСС-эй ЦК-гай ПЛЕНУМЫЕ угтуулан

Үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэхэ

Партиин ЦК-гай ээлжээтэ Пленум химиие улам хүгжөөхэ, тэрэнэй аша үрые бүри арьбадхаха тухай шухалын шухала асуудал зүбшэн хэлсэхэнь, асари ехэ зорилгонуудые хараалханъ. Хими хүгжөөхэ гээшэ хүдөө ажахын дэбжэлтэдэ, илангаяа газараа ашаг үрэ ехэтэйгээр ашаглаха талада айхабтар ехэ нүлөө үзүүлхэ байна. Энэ ушартай дашарамдуулан, һанамжаяа тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб.

Минеральна үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэбэл, байгаалиин уларилһаа, газарай хүрьһэнһөө дулдыдангүй тарилгын ургасые манай ороной алишье зоноdo ехээр дээшэлүүлжэ шададгаха байһые совет эрдэмтэдэй шэнжэлгэ лаблан баримтална. Зүгөөр иимэ үтэгжүүлгэ имагтал шииг нойтоор элбэг хүрьһэндэ һайн үрэ үгэхэ зэргэтэй. Энэ талаар КПСС-эй ЦК-да бэшэг бэшэһэн бүлэг эрдэмтэдэй һанал бодол тон зүб байна.

Тиимэһээ минеральна үтэгжүүлгые шииг нойтоор элбэг, һайн аша үрэ үгэжэ шадамаар лэ газарта шэнгээбэл дээрэ байһаниинь элирнэ. Манай Буряадай республика уһалагдадаг газараар элбэг. Тиимэ тула минеральна үтэгжүүлгээр нэн түрүүндэ хангагдаха зэргэтэй. Илангаяа Байгал шадарай зонын аймагууд минеральна үтэгжүүлгэдэ ехэ хэрэгтэй байна гэжэ хэлэмээр.

Энээн дээрэһээ тодорхойлходо, манай республикада үгтэхэ минеральна үтэгжүүлгые тушаан абалгада, зүбөөр хэрэглэлгэдэ эрхимээр бэлдэхэ зорилго табигдана. Гэхэтэй хамта манай эндэ минеральна үтгэжүүлгэ ёһошолон зүбөөр, ашаг үрэ үгэсэтэйгөөр хэрэглэжэ шададаггүй гээшэ. Тэрэниие буруугаар хэрэглэһэнһээ болoжо, ашагта бодосуудыень ехээр гээнэбди, тиигээд ургасаньшье дээшэлдэггүй байна бшуу.

КПСС-эй ЦК-гай бэшэгээр хандаһан эрдэмтэд агрохимическэ алба эрид һайжаруулха тухай тон зүб дурадхал оруулна. Хүрьһэнэй болон агрохимическэ картануудые, мүн картограммануудые зохёохо, агрохимическэ лаборатори эмхидхэхэ, мэргэжэлтэдые агрохимиин талаар һургаха, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые хадагалха тусхай складуудые бариха гэхэ мэтын гол шухала хэрэгүүдтэ онсо анхарал хандуулха тухай тэндэ хэлэгдэнэ.

Хойто Кавказай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ Н. С. Хрущев үгэ хэлэхэдээ, хүдэлмэрилэгшэ бүхэниие үтэгжүүлгэ һайнаар хэрэглэхэ шалабаритай болгохын хойноһоо ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй ходо һанаагаа зобожо байха ябадал туйлаха, энэ талаар манай кадрнуудай харюусалгые дээшэлүүлхэ тухай онсо тогтоһон байна. Тиимэһээ агроном бүхэниие агрохими һайнаар мэдэдэг болгохо зорилготой һуралсал эмхидхэхэ шухала. Манай һанахада, иимэ һуралсал үйлэдбэриин управленинүүдэй дэргэдэ эмхидхэбэл таарамжатай. Тэндэ хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэхэ дүй дүршэлдэ һургаха хэрэгтэй.

Үйлэдбэриин управленинүүдэй дэргэдэ аргохимическэ лабораторинуудые бии болголго һаял эхилжэ байһан зэргэтэй. Жэшээнь, Хяагтын управлениин дэргэдэхи агрохимлаборатори тон таарамжагүй байратай. Түхеэрэлгэ болон хэрэгсэлнүүдээршье дутамаг. Бусадшье управленинүүдтэ үлүү юумэнь үгы.

Балай ехэ үтэгжүүлгэ саанаһаа абадаг бэшэшье һаа, бии юумэеэ һайнаар хадагалха, зүбөөр хэрэглэхэ асуудалда ажахын хүтэлбэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд һаналаа бүри табидаггүй ехэ дутагдалтай гээшэ.

Манай республика дотор үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ туршалга, сэхынь хэлэхэдэ, оройдоо хэгдэдэггүй.

Үтэгжүүлгын ашаг үрэнь ажахын, аймаг, зоно бүхэнэй онсо өөрсэ байдалһаа, тэндэхи газарай хүрьһэнһөө, байгаалиин уларилһаа ехээр дулдыдаха гэжэ агроном бүхэн һайн мэдэнэ. Тиимэһээ ямар үтэгжүүлгэ хаана, хэды шэнээн хэмжээтэйгээр, ямар болзорто хэрэглэбэл һайн үрэ дүн үгэжэ шадаха байһыень тодорхойлхын тула колхоз, совхоз бүхэндэ туршалгын хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха ёһотойбди. Энээндэ агрономууд, практигууд эдэбхитэйгээр хабаадаха зэргэтэй.

Хүдөө ажахы дээрэ хими ехээр хэрэглэдэг болохо гэһэн һайн һайхан хэмжээ ябуулга ашаг үрэтэйгөөр, бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө тэмсэхэтээ хамта туршалгын хүдэлмэри үргэнөөр эрхилхэ шухала. Энэ хэрэгтэ Буряадай эрдэмтэд нютагуудтахи мэргэжэлтэдтэ, хүдөө ажахын түрүүшүүлдэ, шэнэ юумэ үүсхэгшэдтэ үдэр бүриин туһаламжа үзүүлжэ байха уряалтай.

С. ШОПХОЕВ,
хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат, Буряадай хүдөө ажахын институдай доцент.

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 284 (10344) | 1963 оной декабриин 1, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

ФОТО РЕПОРТАЖ

ХОНХОЛО НЮТАГ ҺОНИНТОЙ

1. ҺААЛИШАН ВАЛЕНТИНЫН АМЖАЛТА

Дүрбэн һарын урда тээ һэн. Урдань Улаан-Үдэ городто хүдэлжэ байһан басаган Валентина Федорова Хонхолын Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо ажаллахаяа ерэбэ.

— Һаалишан болохо дуратай гүш?—гэжэ колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэнэй асуухада:

— Дуратайб!—гээд Валентина харюусаа бэлэй.

Хаанашье мал ажал дээрэ хүдэлжэ үзөөгүй байһандаа түрүүшээр абиртабашье, Валентина оролдосотойгоор ажаллаа. Һаамхай үнеэдэй яажа харууһалагдадаг тушаа заалгадаг һэн. Тэрэнтэй сугтаа хүдэлдэг түрүү һаалишадынь ехэ туһаламжа үзүүлбэ.

— Юумэ хэжэ үзөөгүй хүнэй анхан фермэдэ ороод байхада хүндэшэг һэн. Һаалишан болоһон түрүүшынгээ үдэр али таладань һуужа үнеэ һаадагааашье мэдэгшэгүй бэлэйб,—гээд Валентина энеэбхилнэ.

Тиигэһээр хүдэлмэридөө дүршөө ха юм. Мүнөө Валентина Федорова даадаг үнеэдээ һайнаар харууһалжа, зоотехническэ заабари наринаар сахижа байдаг. Залуу һаалишан үнеэдээ нэгэ хабада һаана, үнеэн бүхэнэйнгөө һүнэйнь гарасые хаража эдеэлүүлнэ.

Ноябрь һарын түрүүшын 10 хоногто даадаг 14 үнеэнһээ 596 литр һү һаажа, түсэбөө үлүүлэн дүүргээ. Мүнөө энэ һаалишан һү һаалгаяа улам ехэдхэжэ байнхай.

2. ТУГАЛНУУДТА ИСКУССТВЕННА ҺҮН

Энээнһээ урагша Мухар-Шэбэрэй управлени дотор тугалнуудта искусственна аргаар һүн бэлэдхэгдэжэ уулгагдадаггүй байгаа юм. Харин Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалиин хоёр фермэдэ иимэ хүдэлмэри хэгдэжэ эхилээ.

Урдань Коршуновкын, Никольскын фермэнүүдтэхи харууһалагдадаг тугалнуудта тоһолиг һүн ехээр гаргашалагдадаг байгаа. Тиигээд мүнөө искусственна аргаар һүн бэлдэгдэдэг болоjo, тугалнуудта уулгагдадаг тоһолиг һүнэй 50 процентнь алмагдана. Энээнэй ашаар бараг амжалта туйлагдаа. Юуб гэхэдэ, гараар бэлдэгдэһэн һү тугалнуудтаа уулгахада түргөөр мяхалиг, томо болоно. Тусхайлан хэлэбэл, эдэ фермэнүүдтэ харууһалагдадаг тугалнуудай шэгнүүр хоног бүри 400—420 граммаар нэмэдэг байһанаа, 800—840 граммаар нэмэдэг болоо.

— Иимэ һү нарай тугалнуудтаа уулгахада, бэедэнь һайнаар нүлөөлнэ. Тэрээнһээ гадна, искусственна аргаар һү бэлдэхэдэ, ажалынь хүндэ бэшэ юм. Тэрэ тоһолиг һүндэ орходоо гурба дахин үнэгүй, тиигээд амтаараа булидаг,—гэжэ Васса Мартемьяновна Ерофеева хөөрэнэ.

Тугалнуудта искусственна һү уулгадаг болоһон хонхолынхидай үүсхэлые управлениин ажахынууд хаа хаанагүй дэмжэнэ. Энэнь колхоз, совхозуудта аша туһатай байхаһаа гадна, гүрэндэ тушаагдаха һү нилээд ехэдхэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Никольскын фермын тугалшад **В. М. Ерофеева, М. И. Калашникова.**

С. ЦЫДЫПОВ.

Үрэһэнэй хахад хуби сэбэрлэгдээгүй хэбтэнэ

Хэн зэмэтэйб?

тарялангай культура ...лхэ, хүрьһэнэй үрэжэл ...улха, газарые үрэ ехэтэй...глаха, хүдөө ажахые ...ин хохидолнуудһаа зай...арgы замууд партиимнай ...рограмма дотор хараалаг... Газар тарялангай хэр эрхилэгдэжэ байһаниинь ...үүн хахалагдадаг гектар бүриһөө хүдөө ажа...дукци абаһанаар лэ то...гдохо байна. Энэ талаар республикын олонхи колхозууд ехээр гээгдэжэ

... республикада хахалаг...зарай гектар бүриһөө бага продукци абтанаб ...үрьһэн һайнаар элдүү...эгүй, уһалагдадаг газар ашаглагдана, минеральна ...гэнүүд, наг шэбхэ тоог... сортовой үрэһөөр хэгдэ...лга тон бага байна.

... ажахын ургамалнуудай ...ээшэлүүлжэ, ороо̃һо та...р абахын тула нэн түртовой үрэһэ хүрэнгэ саг ...айн шанартайгаар бэлдэ...эй байһаниинь бүгэдээжэ. Теэд зарим ажа...элбэрилэгшэд, мэргэжэл... сортын үрэһөөр ооhэ...нгаха гэжэ оролдоногүй. ... Хориин, Хяагтын, Зэ...дбэриин управленинүүдэй ...ынуудта бүхы тарилгын ...банай хоёр хуби сорто...өөр хэгдэнэ.

...э жэлдэ үрэһэ сэбэрлэхэ, тарилгын шанарта хүр...лмэри хабар болотор үн...лагдажа, нилээд ехэ шанар муутай, буртаг ...олисотой үрэһөөр хэгдэ...э. Тиигэжэ гүрэндэшье, ...ташье нилээд ехэ хохи...уулагдана.

... ондо нилээд ехэ оро...е ехэтэйгээр үрэһэнлэ..., мүн үрэһэнэй хаха...шье хушалтагүйгөөр ...эбтэжэ, шанараа улам ...уу шонхорой хүнэһэн ... Шалгагдаһан үрэһэнэй ...ь нэгэ хуби үлүү ехэ ...эжэ тодорхойлогдонхой. ...үрэнгэ бэлдэхэ хүдэл...ндэ хангалтагүй бай...д байбашье, үйлэдбэриин управленинүүдэй, тэндэхи парткомуудай хүдэлмэрилэгшэдэй, колхоз болон совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө ямаршье шанга хэмжээнүүдэй абтаагүй байһаниинь гайхалтай.

Ургаса хуряалга, гүрэндэ таряа тушаалгын дүүрэһэн сагһаа хойшо дүрбэн һара үнгэрбэ. Энэ үедэ ороо̃һо сэбэрлэдэг орёо оньһон машинануудаар бүхы үрэһэнэй миил хахадынь сэбэрлэгдээд байнхай. Бусад бүхы үрэһэнэй таряан сэбэрлэгдээгүй, гутажа хэбтэнэ бшуу. Улаан-Үдын управлениин «Коммунизм» колхозые (Гэльбэрэ) абажа үзэе. Эндэ үрэһэнэй таряан хүсэд бүридхэлдэ абтаагүй, ехэнхи үрэһэниинь сэбэрлэгдээгүй, комбайнһаа гараһан зандаа тоог дээрэ адхаатай хэбтэнэ гэжэ шалгалта элирүүлээ. Теэд колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Архинчеев, колхозой агроном нүхэр Баирбиликтуева юу бодожо һуунагээшэб? Эдэнэр байгша ондо гектар бүриһөө 7,2 центнер ургаса абаһандаа дашуураад лэ ерэхэ жэлдэ баһал ургаса зүндөө гарашаха шэнгеэр һанана бшуу. Энэ ушарта үйлэдбэриин управлениин хүтэлбэрилэгшэд яахадаа хэмжээ абанагүй гээшэб?

Өөһэдынгөө нангин уялгада зарим агрономууд тон харюусалгагүйгөөр, хайша хэрэгээр хандана гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Зэдын управлениин «Октябрьский» совхозой главна агроном нүхэр Братушенко, «Мир» колхозой главна агроном нүхэр Забанов болон бусад зарим агрономууд мүнөө хүрэтэр үрэһэнэй таряае шалгахын тула лабораторидо эльгээгээгүй байһаар.

Зүгөөр колхоз, совхозуудта бии байгаа машинануудаар бүхы үрэһэсэ Октябриин һайндэр болотор бүрин сэбэрлэхэ арга бии байгаа. Иимэ арга боломжонуудай бии байһые түрүү ажахынууд гэршэлэн харуулна. Жэшээнь, Зэдын үйлэдбэриин управлениин «Победа», «XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд, Ториин совхоз бүри октябрь һарада үрэһэ хүрэнгэсэ бүрин сэбэрлэжэ, тарилгын шанарта хүргэһэн байха юм. Баргажанай үйлэдбэриин управлениин ажахынууд (управлениин начальник С. О. Еланов, главна агроном С. В. Захаров) үрэһэ хүрэнгэеэ муу бэшээр бэлдэжэ байнхай. Эндэхи ажахынууд ноябриин эхеэр бүхы үрэһэеэ нэгэ дахин сэбэрлээд, лабораторидо шалгаһаниинь ехэнхинь һайн шанартай гэжэ тодорхойлогдоһон байна. Мүнөө эндэхи ажахынууд үрэһэеэ хоёрдохёо сэбэрлэжэ дүүргэхэеэ байнхай. Байгша ондо тус управлениин колхоз, совхозууд бүхы тарилгынгаа 83,1 процентые сортовой үрэһөөр хэжэ шадаа. Ерэхэ жэлдэ эндэхи ажахынууд тарилгаяа гол түлэб сортовой үрэһөөр хангаха зорилготой.

Үйлэдбэриин управленинүүдэй, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд үрэһэ хүрэнгые тарилгын шанарта хүргэхэ ябадалые гэдэргэ татахада ямар ехэ аюултай, ерэхэ жэлэй ургасада хэды шэнээн хоро хүргэхэ байһые ойлгожо, үрэһэ сэбэрлэхэ, тэрэниие лабораторидо шалгаха хүдэлмэриие эрид хурдадхаха хэмжээ абаха, бригадирнууд болон мэргэжэлтэдтэ шанга эрилтэ табиха уялгатай. Тиихэдээ үрэһэсэ хоролтогүйгөөр хадагалха, хулгайда абхуулхагүй, гутаахагүйн тула үрэһэсэ кладовщигуудта актаар тушааха талаар онсо харюусалгатай гээшэ.

Үрэһэ сэбэрлэдэг бүтээсэ ехэтэй машинануудые хоёр халаанда хүдэлгэжэ, мүн шииг ехэтэй таряае сушилкада хатааха, шанар муутай таряае сэбэрлэхэ тушаа хэмжээ абтаха зэргэтэй. Тиихэдээ эдэ хүдэлмэриин хойноһоо шанга хиналта табигдаха ушартай.

Хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомууд, колхоз, совхозуудай партийна организацинууд, партийно-гүрэнэй хиналтада туһалха бүлэгүүд болон постнууд үрэһэ хүрэнгые заашье хоролтогүйгөөр, гутаангүйгөөр хадагалха, тэрэниие ойрын үдэрнүүдтэ тарилгын шанарта хүргэхэ тушаа зохихо хэмжээ абаха, саг үргэлжэ хинан шалгажа байха үүргэтэй.

ИИГЭЖЭ АЖАЛЛАБАЛ, КУКУРУЗА УРГАХАЛ

Гушаяа шахажа ябаһан залуу коммунист, кукурузашан Даша-Сырен Осоров колхозойнгоо правленидэ орожо ерэнэ. Тиигээд ахалагша инженер нүхэр Даруевта нигэжэ хандаба:

—Петр Базарович, ашаа тээдэг машинамни эбдэршоод байна. Түргэн туһаламжа хүргэхэ болоот. Мүнөөдэр 200 тонно наг шэбхэ гаргаха хүсэлтэйб.

Тиигэхэдэнь инженер Даруевынь, юушьеб бодомжолһон хэбэртэй:

—Зай, ойлгосотой, Хоюулан гараж худар ошоёбди,—гэбэ.

Тэндэ хуушарһан машинаһаа тиимэ хэрэгсэл абаад, кукурузашанда үгэбэ.

Удабашьегүй «ЗИС-150» маркын автомашина Таблачнуудай фермэ тээшэ табилуулжа ошобо. Эндэ кукурузашад ажаллажа байгаа. Даша-Сырен эбдэрһэн машинаяа дары заһаад, хүдэлмэридөө ороно. Энэ үдэр гурбан самосвал машина наг шэбхэ зөөлгэдэ хүдэлжэ, 200 тонын орондо 250 тонно шэбхэ кукурузын полидо гаргагдаа. Кукуруза тариха поли Таблангуудай фермэ хоёрой хоорондо хоёр модоной зайтай юм. Тиимэһээ кукурузашад ямаршье һаадгүйгөөр ажаллажа, поли дээрэ олон тонно шэбхэ шэрэжэ абаашана.

Түнхэн нютагта дүршэлтэй кукурузашад олон. Тэдэнэй нэгэн—«Восточные Саяны» колхозой эрхим кукурузашан Даша-Сырен Осоров болоно. Олон жэлдэ һайнаар хүдэлжэ, колхозойнгоо правлениин зүгһөө нэгэтэ бэшэ магтаал хайрада хүртөө. Полиин «хатанай» үндэр ургаса ургуулдаг хадань, «кукурузын мастер» гэжэ тэрэниие хэлсэдэг.

Даша-Сырен Осоровой хүтэлбэрилдэг звено энэ жэлдэ даадаг поли дээрэһээ га бүриин 300 центнер кукурузын ногоон эшэ набша хуряагаа һэн. Декабрь һарада КПСС-эй ЦК-гай Пленум болохоёо байһан тушаа дуулахадаа, үшөө оролдосотойгоор ажалладаг болоо. Ерэхэ жэлдэ 100 гектар газар дээрэ кукуруза таряад, га бүриин 300 центнерһээ доошо бэшэ ургаса абаха зорилго табинхай. Хэрбээ нёдондо гектар бүридэ 13 тонно наг шэбхэ зөөгдөө һаа, мүнөө 20—25 тонно хүрэтэр зөөгдэхэ болоно. Энээнтэй хамта минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаха юм.

Түрүү кукурузашанай хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ байһандань этигэхээр.

С. Ардуев.

Тракторнуудые түргөөр заһабарилха

...УЛ, ноябриин 29. (ТАСС-ай корр). ...тарилгада бүхы техникэеэ саг бол...бэлэдхэхын түлөө дэлгэрһэн социа...сөөндэ бүгэдөөрэн оролсое гэһэн ...инхидой уряалые Алтайн механи... халуунаар дэмжэнэ. «КПСС-эй ... Пленумэй нээгдэхэ үдэр хүрэтэр ...удые заһабарилха кварталайнгаа ...ргээбди!» гэжэ Славгородско үйлэд...правлениин ажалшад бүхы хизаар ...яа гаргаа. Абаһан уялгануудаа тэдэнэр нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ байнхай. Районой ажахынууд 220 машинануудые бэлэн болгоо.

Комбайн, хуряалгын бусад машинануудые бэлэдхэхэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. «Тракторнууд болон тарилгын бусад зэр зэмсэгүүдые мартын 1 хүрэтэр, хуряалгын техникые июлиин 1 хүрэтэр заһажа дүүргэхэбди»—иимэ уряалтайгаар Алтайн хэдэн мянгаад механизаторнууд хүдэлжэ байна.

Түрэл орон доторнай

Сибириин эрдэмтэдэй шэнэ амжалта

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин таһагай эрдэмтэдэй һүүлшын суглаан ямар удха шанартайб? Оронoймнай зүүн зүгэй эрдэм ухаанай саашанхи хүгжэлтэнь ямар шэглэлтэй байхаб гэһэн асуудалнуудта харюу үгэжэ туршая.

Урда тээньшье Сибириин эрдэмтэдэй суглаанууд дээрэ точно наукын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэдэг байгаа. Богонихон болзорто Новосибирск город бүхэдэлхэйн математическа түбүүдэй табанай тоодо оролсоһон юм. Дифференциальна уравнени шэнжэлхэ талаар Сибириин эрдэмтэдэй хүдэлмэри Новосибирскдэ болоһон советскэ, американска эрдэмтэдэй суглаан дээрэ үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө һэн. Уласхоорондын конференцинүүд дээрэ ядерна физикын асуудалнуудаар хэгдэһэн элидхэлнүүд олондо һонирхогдоһон байна; дэлхэй дээрэ эгээн томо нефтиин баялигуудые шэнжэлэлгэдэ геолог-эрдэмтэдэй габьяань мүн лэ ехэ. Мүн биологуудшье эдэ жэлнүүдтэ габшагайгаар хүдэлөө. Һүүлшын суглаан дээрэ шагнагдаһан дүрбэн элидхэлнүүдэй гурбаниинь биологидо зорюулагдана. Цитологи болон генетикын институдай лабораториие даагша, биологиин эрдэмэй кандидат Р. Н. Салганик табан жэлэй турша соо хэгдэһэн шэнжэлгэнүүдэй дүнгүүдтэй танилсуулба. «Манай институдта шэнжэлэгдэһэн фермент хэрэглэлгэ грипп, энцефалит, менингит ба бусад вируснэ үбшэнгүүдые эмнэхэ шэнэ арга боломжонуудые олгоно. Эмнэхэ шэнэ арга СССР-эй элүүрые сахиха министерствын тусхай заабаряар Москва, Киев болон Новосибирск городуудай клиникэнүүдтэ гурбан жэлэй турша соо шалгагдажа үзэгдэһэн юм. Энэнь нюдэнэй үбшэнгүүдые эмнэхэдэ ехэ һайн байба.

Урдань кератит үбшэн (нюдэнэй үбшэн) хэдэн һара, жэлнүүдтэ үргэлжэлдэг, олонхи ушарта хүниие һохор болгодогшье бэлэй. Шэнэ препарат хэрэглэхэдэ, 2—3 неделиин турша соо хүн һайнаар харадаг болоно. Хүндэ хүшэрөөр үнгэрдэг коньюнктивит үбшэн хоёр—гурбан хоногой турша соо эмнэгдэдэг болоо гэжэ Р. Н. Салганик мэдээсэбэ. Биологуудай болон химигүүдэй бэе бэедээ туһалалсаһанай ашаар шэнэ аппарат богонихон болзор соо бии болгогдоо гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглэбэ.

«Саахарай свёклын ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ туршалганууд» гэһэн хоёрдохи элидхэл тус институдай хүдэлмэрилэгшэ, биологиин эрдэмэй кандидат А. Н. Лутков хэбэ. Арадай ажахы хүгжөөлгэдэ генетико-селекционно шэнжэлэлгэнүүдэй айхабтар ехэ удха шанартай байһаниинь суглаан дээрэ тэмдэглэгдэбэ. Тусхай шэглэлээр шэнжэлэлгэ хэгдэжэ, саахар ехэтэй свёклын шэнэ сорт бии болгогдоо. Сибириин центральна ботаническа саадай ургамалнуудай амидарал шэнжэлдэг лабораториие даагша В. Ф. Альтергот ургамалнуудай ашаг шэмэ хэрэглэхэ арга боломжонуудтай танилсуулаа.

Д. Иохимович.
(ТАСС-ай корр.).

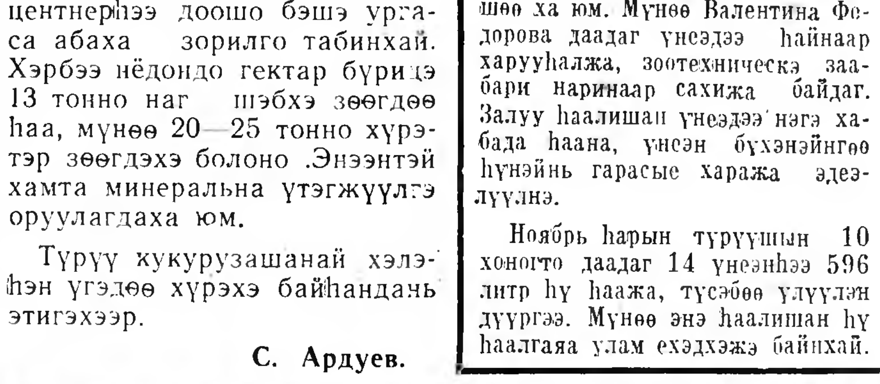

МОСКВА. Хара хүрьһэтэ бэшэ түбэй районуудай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институдта эртэ эдеэшэдэг кукурузын сортнууд гаргагдаа. Зураг дээрэ: ахалагша лаборантнууд В. Т. Лукьянова (зүүн гарһаа), Г. П. Стецюра гэгшэд байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Лекторэй үгэ ходо зэдэлэг лэ

Ажал гээшэ хүн зониие коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ эрхим һургуули мүн. Тиимэһээ энэмнай соёл сурталай хүдэлмэриин гол шухала зүйл болоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гай июниин Пленумэй шиидхэбэринүүд соо хэлэгдэнэ. Хүмүүжэл болбосоролой бүхы хүдэлмэри энэ гол шухала зорилгодоо зорюулагдаха зэргэтэй.

Лекционно пропаганда соёл сурталай хүдэлмэриин нэгэ шухала хубинь болоно. Мүнөө жэлдэ Түнхэнэй аймагтахи «Знани» бүлгэмэй отделени арад зоной дунда лекци уншаха хүдэлмэреэ зарим тэды һайжаруулаа. Аймагай предприятинуудта тус бүлгэмэй лекторнүүд олон лекци уншаһан байна.

Тоородохи лекторнүүдэй бүлэг бараг һайнаар хүдэлжэ байдаг. Багша Е. Н. Буркова лекторнүүдэй бүлэгые ударидана, лекторнүүдэйнь олонхи багшанар юм. Тиин эдэнэр лекци уншаха, һаалишад, хонишод, механизаторнуудай дунда хөөрэлдөө хэхые өөһэдынгөө нангин уялгада тоолодог. Аймагай, областной партийна конференцинүүдэй тогтоолнуудые бэелүүлхын тулада ехэ хүдэлмэри ябуулжа байна.

Мүн «Сибиряк» колхозой лекторнүүд эдэбхитэйгээр хүдэлдэг. Нүхэр Булгатовай ударидадаг Аршаанай лекторнүүд яһала ехэ хүдэлмэри ябуулна.

Гэхэ зуура, лекционно хүдэлмэридэ тохёолдолог дутагдалнууд тухай тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Бүхы дээрэнь хараха болоо һаа, управлени дотор лекционно пропаганда үшөөл һулаар ябуулагдана, лекторнүүдэй зарим бүлэгүүд бүри хүдэлдэггүй шахуу. Жэшээ болгон Туранай лекторнүүдэй бүлэг абаад үзэе. Эндэхи һургуулиин һуралсалай талые даагша нүхэр Анисимова лекторнүүдэй бүлэг хүтэлбэрилдэг юм. Энэл нютагта лекторнүүд һайнаар хүдэлэлтэй байгаа, тиимэ арга боломжошье бии. Теэд үнэндөө тад һөөргэ байшоо. Нүхэр Анисимова эдэнэрэй хүдэлмэри эмхидхэнэгүй, үнгэрхэдөө бүлгэмэй гэшүүдэй түлбэришье суглуулнагүй. Мүн Моондын лекторнүүдэй ажал хэрэг эндэхиһээ нэгэшье дээрэ бэшэ. 10 хүн лекторнүүд гэжэ нэрэтэй, тэдэнэр лекци уншанагүй, малай гүүртэ, отарануудай малшад лекци үнинэй шагнаагүй.

Мүн районой центртэ лекционно хүдэлмэри ехэ дутагдалтай байна. Тиин гэһээ эндэмнай эрдэм һургуулитай хүнүүдэй, мэргэжэлтэдэй олон байһаниинь ойлгосотой. Хэрэн тосхоной партийна организацинууд хүн зоной дунда ойлгууламжын хүдэлмэри мууса ябуулна.

«Знани» бүлгэмэй гэшүүд гэжэ нэрэтэй аад, зариманиинь үнэндөө ямаршье эдэбхи үүсхэл гаргадаггүй байна. Жэшээнь, управлениин главна инженер нүхэр Зверев, Шимкинскэ 8 жэлэй һургуулиин директор нүхэр Будаев, «Маяк» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Халтуев, ветеринарна врач нүхэр Шабаков болон бусад иимэ хүнүүдэй тоодо ороно. Хэдэн жэлэй турша соо арад зоной үмэнэ үгэ хэлэдэггүй хүнүүдые яагаад пропагандистнар гэжэ нэрлэлтэйб? Иимэ хүнүүдтэ шанга эрилтэ табихаар саг тулажа ерээ.

Хүтэлбэрилэгшэ бүхэн олониитые хүмүүжүүлэгшэ байха ёһотой гээд партиин ЦК-гай шиидхэбэринүүд дотор заагданхай. Гэбэшье зарим хүтэлбэрилэгшэд ажахын шухала асуудалнуудые шиидхэхэ зуураа хүнүүд тухай мартахаяа һанана. Колхозникуудай, ажалшадай үмэнэ лекци, элидхэл хэнэгүй. Жэшээнь, промкомбинадай директор нүхэр Левашев, аймпотребсоюзай правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Арьяев, мал шахадаг совхозой директор нүхэр Удаев болон бусад хүмүүжэл болбосоролой хүдэлмэридэ мүртэй хабаададаггүй, анхаралшье табидаггүй байна.

Хүнүүдые хүмүүжүүлхэ, соёл сурталай хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ хүдөөгэй интеллигенци ехэ үүргэтэй. Хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, багшанар, медицинын, соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд манай аймагта яһала олон. Эдэнэр соёлой хүдэлмэри ябуулха, эрдэм дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ түрүү һуури эзэлхэ зэргэтэй.

Б. ШИРЕТОРОВ.

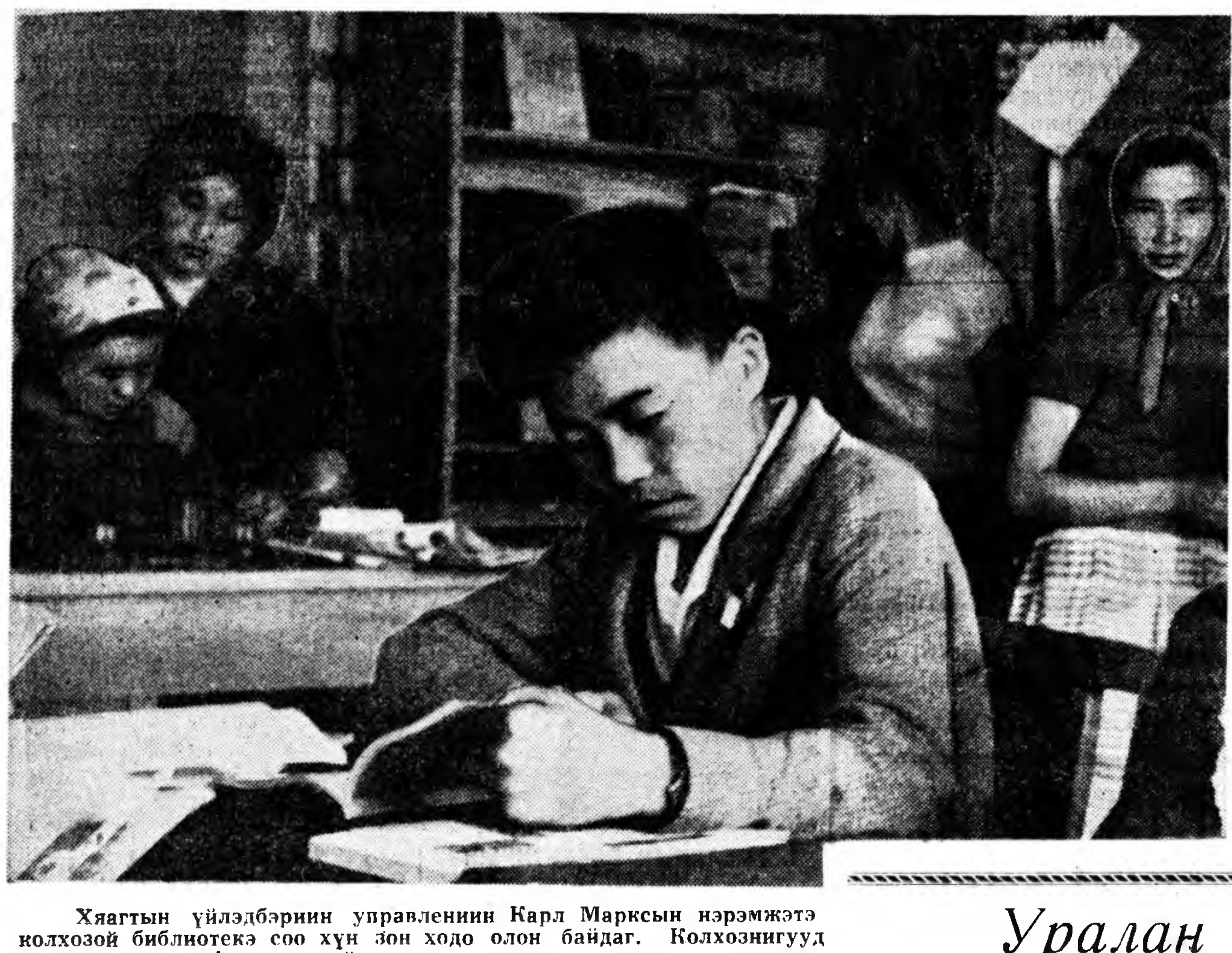

Хяагтын үйлэдбэриин управлениин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой библиотекэ соо хүн зон ходо олон байдаг. Колхозникууд сүлөөтэй сагтаа һонирхолтой ном, шэнэ газетэ, журнал уншадаг байна. Зураг дээрэ: библиотекын зал соо.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

ЗҮҮН-СИБИРИИН СОВНАРХОЗДО

ХҮДӨӨ АЖАХЫН АША ТУҺАДА

Байгаалиимнай ехэ баялиг болохо ой модон үнэтэ зүйлнүүдээр айхабтар элбэг. Барилгада болон арадай ажахын бусад һалбарида шухала хэрэгтэй модонһоо, модоной зүйлнүүдһээ гадна, үрэ жэмэс болон һархяагаар, ан гүрөөлөөр баян. Тиихэдэ ой модон һалхи шуурганай хаалта болохоһоо гадна, хүнэй бэеын элүүр энхэ байдалые сахиха хэрэгтэ айхабтар ехэ удха шанартай.

Арад зон энэ баялигаа, тэрэнэй үнэтэ зүйлнүүдые үнинһөө хойшо хэрэглэдэ. Мүн модоной түгсүүлнүүдшье һүүлэй үедэ хэрэглэгдэжэ эхилээ. Байгаалиие өөрынгөө мэдэлдэ абажа байһан совет арад тэрэнэй бүхы баялигуудые арад зоной аша туһада зорюулхые оролдоно.

Модоной шэлбүүһэ гурил болгожо шадаа һаа, витаминна тэжээл болгон хэрэглэхээр. Малда иимэ гурил эдюулхэдэ, түргэнөөр ехэ болодог, тэрэнэй ашаг шэмэнь дээшэлдэг, һүбайрха ушар үсөөрдэг гэжэ дүй дүршэл харуулна.

Арадай ажахын совет Зүүн-Сибириин хүдөө ажахыда шэлбүүһэнэй гурил үргэнөөр хэрэглэхын тула экономическа район дотороо иимэ гурил үйлэдбэрилхэ 20 түхеэрэлтэ барихаар хараалба. Эдэ түхеэрэлгэ 1964 ондо 1000 тонно, 1965 ондо шэлбүүһэнэй 2000 тонно гурил үйлэдбэрилхэ юм. Ой модоор элбэг, модоной ехээр бэлэдхэгдэдэг газарта иимэ түхеэрэлгэнүүд баригдахань.

1964 ондо шэлбүүһэнэй 650 тонно витаминна гурил үйлэдбэрилжэ, хүдөө ажахыда үгэхэ даабари Эрхүүгэй ой модоной промышленностиин предприятинуудта үгтэбэ. Буряадай модо бэлэдхэлэй промышленностиин предприятинууд ерэхэ жэлдэ 200 тонно, Шэтын областиин предприятинууд—150 тонно гурил үйлэдбэрилхэ юм.

ШЭНЭ ТЕХНИКЭ ХЭРЭГЛЭНЭ

Үйлэдбэри дээрэ шэнэ техникэ, түрүү дүршэл хэрэглэхэ түсэбөө совнархозой промышленностиин хэрзэргээр дүүргэжэ байһан тухай асуудал Арадай ажахын соведэй ээлжээтэ заседани дээрэ һаяхан зүбшэн хэлсэгдээ. Энэ жэлэй туршада районой предприятинуудта автоматна түхеэрэлгэ, мүн конвейерно 26 лини тодхогдоһон, үйлэдбэриие оньһожоруулха, шэнэ технологи нэбтэрүүлхэ 247 хэмжээ ябуулга бэелүүлэгдэһэн байна. Шэтын, Улаан-Үдын, Эрхүүгэй машина бүтээлгын предприятинуудта, Эрхүүгэй, Шэтын областиин мяханай комбинадуудта бүтээсэ схэтэй автомат, конвейерно лининүүд тодхогдоо.

Ашагта малтамалнуудые нээмэл аргаар малтан абаха түрүү технологи горно промышленностьда хэрэглэгдэжэ эхилээ. 1963 ондо модо бэлэдхэлэй промышленностьда бага комплексно бригадануудые олошоруулха, отологдоһон модо гэшүүһэтэй зандань шэрэхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Шэнэ техникэ нэбтэрүүлһэнэй ашаар районой горнягууд 600 мянган тонно шулуу нүүрһэ, модошод—500 мянган кубометр модо гүрэнэй түсэбһөө гадуур бэлэдхэһэн байна.

Машина бүтээлгын предприятинууд 33 шэнэ түхэлэй машина, түхеэрэлгэ бүтээжэ эхилээ. Оёдолой, гуталай, трикотаж нэхэлгын предприятинууд 500 шэнэ, элдэб янзын бусад эд хэрэгсэл гаргадаг болоо.

Шэнэ техникэ хэрэглэхэ хэмжээ ябуулта бэелүүлһэнэй ашаар совнархоз 3-дахи квартал соо 4 миллион шахуу түхэригтэй арьбалалта хэхэ, бар хүсэнэй ажалһаа 975 хүниие сүлөөлжэ, ондоо ажалда табиха арга олдоһон байна.

Гэхэтэй хамта, промышленностиин олон һалбарида шэнэ техникэ, түрүү технологи удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ гэжэ тэмдэглэбэ. Промышленна үйлэдбэри оньһожоруулха 65 хэмжээ ябуулга бэелүүлэгдээгүй байһаар. Шэнэ техникэ хэрэглэхэ жэлэйнгээ түсэбые заатагүй дүүргэхэ хэмжээ абахыень у[...] комбинат, трест, предпри[...] хүтэлбэрилэгшэдые Арадай[...] совет уялгалба. Тиихэ зу[...]ническэ дэбжэлтэ түйла[...] ябуулга дүүргэхэ график[...]ти бүхэндэ зохёогдоһон, ма[...]териал, прибор, түхеэрэ[...] тэдэниие хангаха талаар т[...] хүргэгдэһэн байна.

КОНКУРС СОНОСХОГ[...]

Арадай ажахын совет [...]ленностиин хүдэлмэришэд[...] союзай ба уралан нари[...] ухаалан зохёолгын Бүхэсо[...]гэмэй областной Соведүүд[...] хамһабариин ба бар хүсэ[...] хүнгэдхэхэ асуудал шиидх[...]рилгоор 1964 оной январ[...] июлиин нэгэн болотор урал[...]жуулгын, ухаалан зохёолг[...] дурадхалнуудай конкурс [...]

Бар хүсэнэй ажал оньһо[...] гээшэ промышленностиин [...] асуудалнуудай нэгэн боло[...]

Конкурсын дүнгөөр түрү[...] ээлһэн предприяти, бригад[...] нарижуулагшадые урмашуу[...]ла мүнгэн шангууд барюу[...] хараалагдаба. Жэшээлхэдэ, [...]дүн түйлаһан предприяти[...] мүнгэн шан, тэрэ тоодо [...]дэхи, табан—2-дохи, 12[...] шангууд барюулагдаха. Эд[...] 700-һаа 1500 түхэригэй б[...] Эдэбхитэй уралан нарижуу[...] бригадануудта тус бүридэ[...] хэритэй 10 шан, мүн ту[...] 150 түхэригэй 15 хоёрдо[...] тэхөөр хараалагдаа. Эрхи[...] нарижуулагшад болон ү[...] хёотшодто 1-дэхи 8, 2-до[...]дахи 25 мүнгэн шанда [...]

Е. [...]

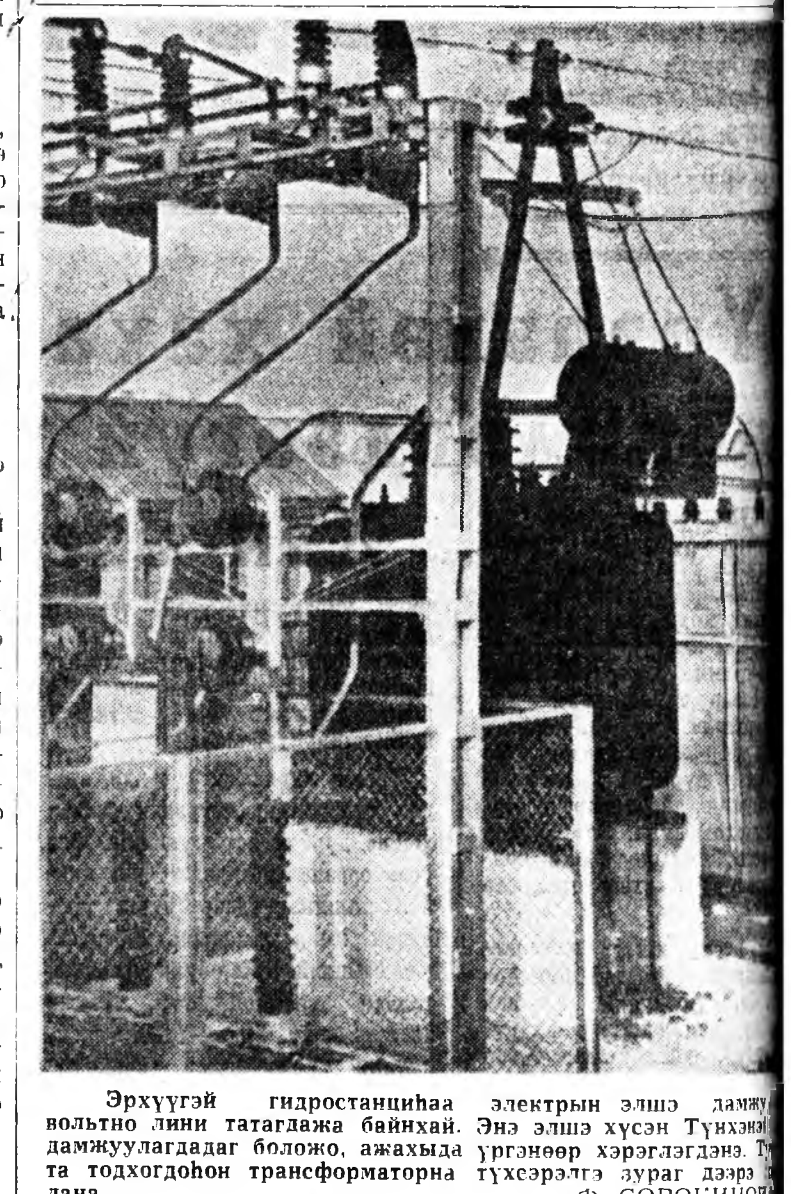

Эрхүүгэй гидростанциһаа электрын элшэ дамжу[...] вольтно лини татагдажа байнхай. Энэ элшэ хүсэн Түнхэнэ[...] дамжуулагдадаг боложо, ажахыда үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Т[...]та тодхогдоһон трансформаторна түхеэрэлгэ зураг дээрэ [...]дана.

Ф. СОРОКИНОЙ[...]

Уралан нарижуулагшадай слёт

Үйлэдбэреэ оньһожоруулха, шэнэ технологи нэбтэрүүлхэ талаар хэгдэжэ байһан хүдэлмэриин үрэ дүн согсолхо, саашадаа хэхэ ажалаа тодорхойлхо тухай асуудал локомотив-вагон заһабарилгын заводой уралан нарижуулагшадай һаяхан үнгэргэгдэһэн слет дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ.

Заводой главна инженер А. П. Гладун уралан нарижуулагшадай ажал тухай элидхэбэ. Үйлэдбэри дээрэ шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй тоо улам олошоруулха, уралан нарижуулгын ажалда хүдэлмэришэдые олоор хабаадуулха гэжэ партиин XXII съездын шиидхэбэринүүд соо хэлэгдэнхэй.

Заводой уралан нарижуулагшад 10 һарын туршада 1000 дурадхал оруулба. 281 мянган түхэригэй алмалта үгэхэ 679 дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэбэ. Аппаратна, локомотив задалдаг, металлическа конструкциин болон бусад цехүүд уралан нарижуулгын дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, гүрэнэй мүнгэ арьбалха талаар абаһан социалис уялгаяа болотоор дүүргээ. Һүүлэй үедэ уралан нарижуулгын ажалда ниитын организацинууд эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Конструкторнуудай ниитын бюро, эдэбхитэй уралан нарижуулагшадай бригаданууд ехэ үүргэ дүүргэдэг болоо. Конструкторнуудай ниитын 4 бюро заводто ажалладаг.

Аппаратна цехэй мастер Ю. И. Синицынэй хүтэлбэрилдэг уралан нарижуулагшадай бригада олон үнэтэ дурадхал үйлэдбэридөө нэбтэрүүлбэ. Электровозуудай электроприборнуудые шалгаха тэдэнэй зохёоһон стенд үйлэдбэридэ ехэ аша туһатай байба.

Уралан нарижуулагшадай эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхын тула хоёр конкурс үнгэргэгдэһэн юм. Заводой бүтээдэг продукци һайжаруулха хэрэгтэ зорюулагдаһан конкурсын үедэ ехэ ажал хэгдээ, үнэтэ олон дурадхал оруулагдаа. Вагоной мөөрнүүдэй цехэй мастернууд В. А. Пивиюк, А. И. Никитин гэгшэд энэ конкурсдо түрүү һуури эзэлһэн байна. Үйлэдбэриие оньһожоруулха хэрэгтэ хүдэлмэришэдые олоор хабаадуулха зорилготойгоор 2-дохи конкурс үнгэргэгдэжэ, уралан нарижуулгын 255 дурадхал энэ үедэ оруулагдаа. Эдэ дурадхалнуудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлбэл 55 мянган түхэригэй арьбалалта хэгдэхэ юм.

А. Филонов,
ЛВРЗ-гэй технолог.

Хэблэл тараалгада— саг үргэлжын анхарал

Шэнэ газетэ уншаха, нимгэн, зузаан журнал хараха гээшэ совет хүнүүдэй үдэр бүриин эрилтэ болонхой. Манай республикые абаад харахада, хэблэл захягүй айл гэжэ үгы тооной, хото городто, хүдөө тосхондо уншагшадай тоо улам улам олошоржо байнхай. 1964 ондо газетэ, журнал захюулгын даб дээрэхи дүнгые абаад үзэхэдэ, гансал түбэй газетэнүүдые тараалга нёдондонойхиһоо 11650 хэһэгээр ехэ болоод байна.

Иигэжэ хэблэл захилгын талаар ажалшадай эрилтые бүрин хангаха гээшэ хэлхеэ холбооной, ниитын организацинуудай шухала зорилго болоно.

Шэнэ жэлдэ абаха хэблэл захюулжа эхилхын урда тээ почтын хүдэлмэрилэгшэдэй, хэблэл тараадаг эдэбхитэдэй семинар, суглаанууд үнгэргэгдэһэн, захил абаха пунктнууд олошоруулагдаһан байна. Хэблэл олоор тараахын түлөө социалис мүрысөөндэ илагшадые урмашуулха гурим, газетэ, журналнуудые соносхоһон зураг, плакадуудые хэрэглэхэ, газетэ абадаггүй бүлэнүүдые элирүүлхэ хүдэлмэри урда урданайхиһаа һайнаар эмхидхэгдээ. Тиигээд олон аймаг, хэлхеэ холбооной узел, таһагуудта газетэ, журнал тараалга эмхитэйгээр ябуулагдана.

Ноябриин 20-ной мэдээгээр Хориин, Кабанскын, Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Баунтын, Зэдын, Баргажанай хэлхеэ холбооной узелнуудай харьяата ажахы, эмхи зургаанууд хэблэл тараалгаар илангаяа һайн үрэ дүн түйлана. Жэшээнь, Кабанскда гансал түбэй газетэнүүдые захилга нёдондонойхиһоо 2077 хэһэгээр олошороо. Тосхоной, колхоз, совхозуудай, предприятинуудай айл, бүлэ бүхэниие газетэ, журналаар дүүрэн хангаһан ушар улам олошоржо байна. Зэдын аймагай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой үрхэтэ бүхэн газетэ захинхай. Тиихэдэ Дээдэ Энэтэ гэжэ тосхоной айлнууд түд түдтаа 3—4 газетэ, журнал бэшүүлэнхэй. «Байкал» колхозой гэшүүд бүри олоор захил хэнхэй (айл бүхэн аяар 4—5 хэһэг элдэб газетэ, журнал шэнэ жэлһээ абахань).

Ажалшадта газетэ, журнал олоор захюулхын тула хэлхеэ холбоошодто эдэбхитэдэй зүгһөө ехэ туһа хүргэгдэнэ. Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоздо табадахи жэлээ хэблэл тараагшаар Константин Самбуевич Доржиев хүдэлхэ зуураа, артелиингаа түб тосхоной айл бүхэндэ ябажа, шэнэ газетэ, журнал бултандань захюулаа. Нүхэр Тарбаев Дамдин Очирович арбан табан жэлэй туршада «Байкал» колхоздоо хэблэл тараагшаар хүдэлнэ.

Нүхэр М. И. Быкова Галуута Нуурай № 215 шахтын хүдэлмэришэдэй дунда хэблэл тараалга эдэбхитэйгээр эмхидхэн, тэндэ хүдэлдэг 413 хүндэ бүгэдэндэнь газетэ, журнал захюулһан амжалтатай. Эдэ мэтэ шударга нүхэдые дурдаха болоо һаа ниилээд олон.

Гэбэшье шэнэ жэлдэ абаха хэблэл тараалга хаа хаанагүй һайнаар ябана гэхын аргагүй. Илангаяа республиканска, нютагай газетэнүүдые тараалга һулаар эмхидхэгдэнэ. Нёдондонойхитой сасуулхада, ноябриин 20-ной мэдээгээр, «Буряад үнэн» газетэ 660 хэһэгээр, «Молодежь Бурятии»—643, «Агитаторай блокнот»—767, «Байкал» журнал—1169 хэһэгээр үсөөн тараагдаад байна. Энэ талаар Яруунада, Захаминда, Хяагтада илангаяа хангалтагүй байһаар.

Олонхи газарта партийна, хүдөө ажахын журналнууд тон үсөөн захигдана. Жэшээлхэдэ, «Коммунист», «Политическое самообразование», «Проблема мира и социализма» гэжэ журналнуудые захигшадай тоо Загарайн аймагта нёдондонойхиин хахадта хүрэтэр хороһон байна. «Кукуруза», «Сахарная свёкла» гэхэ мэтэ хүдөө ажахын журналнуудые Хяагтын аймагай хүдөө ажахын нэгэншье хүдэлмэрилэгшын мүнөө болотор захяагүй байһаниинь юу харуулнаб? Газетэ, журналнуудые олоор тараахын тула оролдолго хэпээл багаар гаргагдана, ойлгууламжын хүдэлмэри хэлхеэ холбооншодой, нютагай партийна, профсоюзай организацинуудай зүгһөө мууса ябуулагдана. Жэшээлхэдэ, «Союзпечатин» Захаминай агентствын хүдэлмэрилэгшэ нүхэр Бутина тэндэхи предприяти, колхозуудай эдэбхитэдтэй холбоо барисаагүй, өөрөө командировкодо гарадаггүй, хэблэл тараалгын хүдэлмэриие зүгдэнь табижархёод һууна.

Хэлхеэ холбооной эмхи зургаанууд, нютагай партийна, совет комсомолой организацинуудай зорилго юуб гэхэдэ, хэблэл тараалгын дутагдалнуудые эрид усадхахын тула тодорхой хэмжээ абаха, ажалшадай дунда идхалга ойлгуулгын хүдэлмэри улам үргэнөөр ябуулха шухала.

Н. Хазагаев,
«Союзпечатин» Буряадай таһагай начальник.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур
1963 оной декабриин—1.

ГЭРЭЛЭЭ ЗАЛИРААҺАН ГУЛАМТАНУУД

Ажалшадай эрилтые бүрин гүйсэдөөр хангаха—иимэ гол зорилго культурно-гэгээрэлэй эмхи зургаануудай урда табигдана.

Теэд энэ зорилгоёо Хүдэриин клубууд ямараар бэелүүлнэ гээшэб? Сэхыень хэлэхэдэ, ехэнхидээ бирагүй байна. Ябаһан газартамнай гансал Хүдэриин совхозой III отделениин Алтайн клуб һайн талаараа онсо шалгарна.

— Энэ Алтайдамнай эгээл томо фермэ һууринжанхай юм. Һаалишад, малшад, механизаторнуудшье тэндэ олон. Тэдэмнай үбэл зунгүй малайнгаа ашаг шэмэ элбэг дэлбэгээр хуряахын хойноһоо оролдоно бшуу. Тэдэнэй эрилтэ бүрин гүйсэдөөр хангахын тула эгээ мүнөө хамаг юумэн хэгдэхэ ёһотой. Клубнайшье яһала оролдоно, — гээд маанадтай абаһаар уулзаһан хүниинь мэдүүлээ һэн. Одоо тиихэдэнь юун ха һэм: клубынь үзэхэдэ онсоо һэмди. Газаа талаһаань харахада гоё һайхан юумэ оройдоо үгы: хуушанайхяар лэ баригдаһан гонзогор ута байшан (даагшань нүхэр С. Баторова. Тусхай мэргэжэлшэгүй). Теэд зосоонь орохоло, баясамаар лэ даа...Сэбэрхэн пол. Жэрышэтэр табигдаһан һандали скамейкэнүүд. Ханаарнь шэнэхэн уряанууд, совхозой отделениин мал ажал тухайшье зураг диаграмманууд. Баянистгүй байжа ехэ бэрхэшээлдэ ородогшье һаа, дуунай, хатарай, драмын кружогууд тэндэ ажал хүдэлмэреэ зогсоонгүй хүдэлжэ байдаг.

— Шалтагаан дурсаад лэ миин байжа яагаад болохоб. Шададаараал болодог гээшэбди. Һаалишад, малшаднай өөһэдөөшье клубай ажал хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Һаалишад Надежда Очиртарова, Валентина Рампилова, Екатерина Найданова, тугалшан Нина Галсанова, үхэршэд Валерий Рампилов, Володя Ранжуров болон бусад эгээл бэрхэ артистнууднай. Эдэнэр коммунис ажалай ударнигай үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэһэн уладууд—хүдэлхэдөөшье, амархадаашье шадамар юм,— гээд Софья Баторова урмашан хөөрэнэ.

— Эгээ мүнөө үедэ тусхай агитбригада эмхидхэжэ, холын гүүртэ болон отарануудаар аяншалга хэхээ байнабди,—гээд тэрэ үргэлжэлүүлбэ.

— Ямар дуунуудые дуулана бта, ямар зүжэгүүдые табинабта?—гээд асуубабди.

— Баянистые эрижэ ядаа айнабди. Аймгүйсэдкомой культурын таһагһаа аяар зун байхада нүхэр Мальцев ерэһэн аад, кинобудка руумнай шагаажа хараад лэ ябашоо юм. Баянгүй хадаа ямаршье хүгжэмгүйгөөр, капеллэ болоһоншуугаар дуулалдагшабди.

Уладууд өөрэгүйл һонирходог байгша. «Хүргөөрэй», «Хандама», «Залуу наһан», «Баян Хүдэри» гэһэн дуунуудые мүнөө дуулалданабди. Һаалишан Надежда Очиртарова элдэб янзын хатар наададаг. Үхэршэн Валерий Рампилов—эгээл бэрхэ актернай, Володя Ранжуров өөрымнай уран шүлэгшэ... Малшад эдэниие харахадаа ехэл хүхидэг, сэдьхэлээ ханадаг юм,—гэбэ.

Тэрэшэлэн дурсагдаһан клубай дэргэдэхи драмын кружогойхид миин байдаггүй, эстрадна согсолбори дотор толилогдоһон олонхи зүжэгүүдые табина.

— Зүгөөр лекци олоор уншуулжа үшөөл биранагүйбди. Тэдэмнай ехэнхидээ медицинэ тухай болошохоёо һанана. Лекторнүүдэй бүлэгые хүтэлбэрилэгшэ Очир Цыбиков гуһалхабди гээд лэ найдуулһаар. Теэд үнэхөөр туһалжа шадаха бэзэ,—гээд нүхэр Баторова хөөрэнэ.

«Һайншни даа, Соня. Иигэжэл улад зонойнгоо эрилтые харюулха хэрэгтэй. Нэгэ талаһаа хүтэлбэрилэгшэдэй хэлэһэниие дүүргэдэг, нүгөө талаһаа өөһэдөө ехэ эдэбхи үүсхэл гаргадаг байһантнай угаа һайн. Тиимэл хадаа клубаа соёлой ёһотой гуламта, болбосон амаралтын газар болгожо шадаат. Бүри һайнаар хүдэлэгты, бүри ехэ амжалта түйлагты»,—гээд хахасаха дээрээ юрөөгөө бэлэйбди.

Теэд тэрэ үдэшэндөө Ульзуйтэ тосхон («Дружба» колхоз) хүрэжэ ерэхэдэ, урмаа хухархаар байба. Субботын үдэшэ һэн. Эндэ баһал хэдэн томо фермэнүүд бии. Одоол алтайнхидһаа дутуугүй ехэ ажал ябуулжа баймаар.

Теэд клубай зал соонь орохоло, абяагүй, харанхы байба.

— Гэрэлээ носоогыт,—гэжэ гүйбабди.

— Лампочка байхагүй,—гээд нэгэ залуу хүн, хаанаһаашьеб, лампочка асаржа мушхаба. Клуб соошье гэрэлтэшоо. Тиихэдэ айхабтар гажа буруу юумэн үзэгдэбэ: ямар нэгэн наншалдаан һүгэлсөөнэй һүүлээр обоологдоһон мэтэ һүри һөөг эбдэрхэй бутархай һандали, скамейкэнүүд. (Эдээн дээрэнь яажа хүнүүд һуудаг юм ааб!). Хэдэн нэдэлиин угаагдаагүй пэтэн хара шала. Үһээдэнь нэгэшье лампагүй хооһон патронууд. Ханаарнь хуушарһан лозунг, данса, списогууд.

— Малшадһаа байтагай ондоошье улад иишэмнай хүл мүр табихаяа болинхой,—гээд үнөөхи залуу хүмнай гэмэрбэ.

Клубые даагша нүхэр Екатерина Цыдыпова: «заһабари хэгдээгүй, баянист байхагүй, культурын таһаг туһалнагүй, залуушуул үгымни дуулана гүй» гэхэ мэтын далан долоон шалтагаан дурсаад лэ, юушье хэхэ дурагүй юм хаш. Тиимэ байхадань, комсомолой эхин организаци (секретаринь нүхэр Жамбалов) хамаагүй тэсэжэ, эбсэжэ байна. Баһа колхозой партком болон Ехэ-Хүдэриин сомоной Совет нюдэ балай, шэхэ дүлии һууна.

Иимэ байхадань клубай хүдэлмэри яагаад һайжарха гээшэб! Эшхэбтэр лэ байна даа, ульзуйтынхид!

Ехэ Хүдэри тосхоной хүдөөгэй клубай (даагшань нүхэр Перевалова Н. И.) һайн юумэнь баһал үгы.

— Ноябриин 7-ной һайндэр болоходонь лэ колхознай түлеэ асараа һэн. Мүнөө оройдоол 7 кубометр үлөө. Тэрэнэйнгээ дууһахада, хааха бологшо аа гүбди[...] дэһэншье, асарһаншье түлеэгүйбди. Баһа кл[...]най хана дулаалагдааг[...] шэндөө хүдэлхын ар[...] гээд нүхэр Перевалов[а] доно.

— Хэн зэмэтэйб?

— Колхоз, сомоной [...] Өөрөө баһа зэмэтэйб [...] ажалда намайе оруул[...] —гээд харюусаба.

Тус клубай дэргэдэ [...] кружок байхагүй. Ган[...]но харуулгаар хамаг а[...] хизаарлагдана....

Сельсоведэй гүйсэдк[...]рүүлэгшэ Р. К. Яков[...] хаража байдаг юм? Х[...]лотор иигэжэ үргэлжэ[...]

«Родина» колхозой [...] клуб мүн лэ иимэрхү[...]далтай.

Дурсагдаһан соёлой [...]танууд» холын гүүртэ[...] нуудые хангахаһаа б[...] түбэйнгөө тосхондошье [...] ажал ябуулхаяа болиһ[...]на.

Малай үбэлжэлгын [...]рюусалгатай, сүлөөгүй [...]жа байнал. Энэ хэрэгтэ[...]гөө хубитые заатагүй [...] байһанаа тэдэнэр ойл[...]

Клуб, соёлой гуламт[а][...]нэй ажал хүдэлмэриие [...] гуримшуулхын тула [...] сомоной Соведүүд, [...] аймгүйсэдкомой ку[...] таһаг (даагшань нүхэр[...]цев) ойрын сагта ши[...] хэмжээнүүдые абаг лэ[...]

Р. ЦЫБИ[...]
манай тусхай [...]

Клубуудай хүдэл[...] шалганабди

Арадай аман үгын эрдэни баялиг

Буряад арад аман зохёолойнгоо баялигаар суурхадаг ха юм. лэжэ хэлээ haа, үльгэр, онтохон, таабари; оньhон. хошоо. бoo үгэ, жороо, орёо үгэнүүд, соло дуудалга, магтаал гэхэ жанрнууд манай буряад арадай аман зохёолдо ородог. на дээрэ дурдагдаhан жанрнууд баhал тус тустаа ехэ олон аа мүшэрнүүд болон хубаагдадаг байха. Буряадай фольклоhүүлэй 60—70-аад жэлэй турша соо М. О. Хангалов, Жамсарано, Б. Барадин, А. Богданов, Г. Санжеев, С. Балв, А. Шадаев болон бусад нүхэдэй ханалгатай нягтаар бэжэ абаhан, ниитэлhэн байбашье, үшөө дундараа дууhаагүй даа. Шэнэшье үльгэр домогууд манай үе сагта мүндэлэн рэжэл байдаг. Тэдэниие зохёодог мэдээжэшье хүнүүд бии ха. Олон үльгэршэд-онтохошодой тоодо Аполлон Андреевич роев онсо hуури эзэлдэг.

1934 ондо Аполлон Тороев Боохон нютагтаа Хоца Намсаевич Намсараевтай уулзахадаа, ехэ аша туhатай, нүхэр ёhо заабари абаhан юм. Энэнь юуб гэхэдэ, мэдээжэ уран зоолшо мэдээжэ үльгэршэндөө шэнэ совет зохёолнуудые бэшэень дурадхаа hэн. Хоца Намсараевичай хэлэhэн үгые hайан абажа, А. Тороев түрүүшээр заахан онтохонуудые зохёо эхилээд, тиин шэнэ үльгэрнүүдтэ ороо юм. Үнинэй коммуст байhан тула Аполлон Тороев түрэл партиингаа шэнэ прогимаар урмашан, үе сагайнгаа темэдэ hонирхолтой зохёолнууе бүтээжэ байнхай.

Аполлон Тороев мэтэ hүбэлгэн хурса ухаатай, баян мэргэн этэй үльгэр домогшод нютаг бүхэндэ бии бшуу. Тэдэнэйл жэhээ гараhан сэсэн аман зохёолнуудые буулгажа бэшэхэ; итэлхэ хэрэгтэ шармайн оролсохо гэээшэ гансашье аман үгэ далдаг эрдэмтэдэй бэшэ, мүн түрэл хэлэндээ, түрэл арадтаа ратай хүн бүхэнэй уялга мүн.

Д. МАДАСОН, фольклорист, поэт.

Ф. БАЛДАЕВ

СЭСЭН ЭНХЭ

Нэгэ буряад нютагта сэсэнэй Сэсэн Энхэ гэжэ үгытэй зондоо хүндэтэй, баяд ноёдоор үhөөтэй хүн ажаhуугаа юм. Олоной урда нэрэ түрэеэ алдаhан Дүүдэй баян Сэсэн Энхэhээ үhөөгөө яажа абаха гээшэб гэжэ шэбшэжэ, үдэр hүни унтахаяа болибо гэхэ. Зобожо тулижа байхыень харахадаа баянай hамган:

— Юун ахир амитан гээшэбши, ши, Дүүдэй,—гэжэ үбгэндөө оробо. —Тэрэ Энхэеэ ерүүлээд, сэсэн хүн гээшэш, тиимэл ха даа харуултай хашаа coohoom нэгэ хониием хулуу гэжэ дурадха. Хулуужа шадаа hааш, хониншь шинии, үгы hаа ухэр малымнай түлөөhэгүйгөөр үдэр hүнигүй, үбэл зунгүй адуулхаш гэhэн эрилтэ таби,—гэжэ hамганиинь зүбшөөл үгэбэ. Олди мэргэн заабари үгэбэш гэжэ hамгаяа магтаад, Дүүдэй баян тэрэ байрадаа Энхые дуудуулба.

Үглөө үглөөгүүрнь Дүүдэй баян хамаг хулhаншэдөө хуу суглуулаад, толгой тооложо hаднаг барюулаад, хонидойнгоо хашаа тойруулжа табиба!

— Энхые хараал haa, хайра гамгүй шиидамдаарайгты,—гээд захиба.

Наранай ороогүй байхада, хамаг хонидоо хашаадань хаагаад, Дүүдэй баян өөрөө томо гэгшын шиидам бариихай үүдэндэнь зогсобо. Теэд наранshье оробо, харин Энхэнь харагдаха юм бэшэ. «Айгаал байна даа тэрэ Энхэ гэжэ шолмо»,—гэн досоогоо Дүүдэй баян баяртайгаар шэбшэхэ зуураа, шиидамаа орхижо, гааhандаа тамхи удхаба. Гааhаяа амандаа зуугаад, хэтэ сахюураа хабирхынь тэндэ, шобогор малгайтай, жэбхүүнээ үмдэhэн Энхэ өөрөө хотон coohoo шурд байса гүйжэ гараад, дүрбэн мүсэ дээрээ тээмэгшэлэн саашаа гүйшэбэ. Энэм юун гээшэб гэжэ hанаад зог татан зогсоhон Дүүдэй баян Энхын хубсаhа танижархихадаа, гааhаяа хажуу тээшэнь хаяжархёод, шиидамаа далайгаад, хойноhоонь гүйшэбэ. Эзэнэйнтээ оог хашхараагын дуулахадаа, бүхы hууhаншадынь сугларжа:

— Энхэ, Энхэ, шамайе таняабди, бай!—гэжэ байжа hүүхирэлдэн, хойноhоонь баhал гүйлдэбэ.

Байжа үгэхэгүйдэнь, тэдэнэр шиидамдажа мэдэбэ. Тэрэньшье амигүй боложо мухариба.

— Одоолшье үhөөгөө абабаб даа, —гэжэ Дүүдэй баян маhаран, хулhөө аршан зогсобо.

Оог хашхараа соносходоо, тарган hамганиинь гаража ерээд, гэшхүүр дээрэhээ:

— Хубсаhынь тайлажа хаяад сохиит, наншыт,— гэжэ оролсобо.

Хубсаhынь тайлаhан hууhаншадынь гайхаhан гэлыhэндээ гэдэргэ унашан алдабад. Тэрэнь Энхэ бэшэ, харин баян Дүүдэйн байха hанаха эгээл томо эмэ хонин байшоо бшуу.

Баян Дүүдэй бахардаhандаа, хэлэ амагүй болошон алдаа hэн.

Ушарайнь hүүлдэ элирхэдэнь, Сэсэн Энхэ үшөө үдэр хада хонинойнь хотон соо орожо хороод hууhан аад, наранай тонгос гэхэ багаар hүрэгөө туужа оруулхадань, нэгыень шаруухалаад, харин баянай байха hанаха томо хониндо хубсаhа үмэдхүүлээд арбагайдажархёо бшуу.

Дүүдэй баянай ухэhэн хонёо шаналжа байгаанда Сэсэн Энхэ шаруухалhан хонёо яаралгүйхэн ара нюргандаа үргэлөөд, гэр тээшээ алхалhан гэхэ.

Үглөөдэрынь ерэжэ, жэбхүүн малгай хоёроо абаашаа hэн.

Тэрээнhээ хойшо Дүүдэй баян Сэсэн Энхэhээ шадаал haa холуур ябадаг болоhон юм.

Ама сагаан хулгана

(Д о м о г)

Урдын урда сагта гэхэ,—гээд жара найма наhатай Табхаалжан үбгэн тамхяа дааhалжа носоогоод, хоёр гурба hоросогоогоод,—арбан хоёр жэл нэрэгүй байhан юм,—гэжэ хөөрөөгөө эхилнэ. Һара, жэлнүүдэй нэрэгүй байhанда hанаата болоhон дэлхэйн арба нэгэн амитад сугларжа хөөрэлдөө гэлсэхэ. Тиихэдээ арбан хоёр hарада нэрэ үгэхэ гэжэ хэлсэбэ.

Суглаанда ямар амитад байгааб гэхэдэ: үхэр, бар, туулай, луу, морин, хонин, бишэн (hармагшан), тахяа, нохой, гахай хабаадаа. Хамта арбан нэгэ. Нэгэ hарань нэрэгүй үлэхэ болобо. Тэрэ нэрэ үглөө олохо гэлсээд, тараха гэжэ байтарнь тэмээн хулгана хоёр хүрэжэ ерээ hэн ха. Нэрэгүй hара нэгэ. Нэрэдэ hанаатан хоёр. Зэ, яаха бэлэй гэлсэбэ. Зариманиинь тэмээндэ тэрэ нэрэ үгэхэ hанаатай. Нүгөөдүүлынь хулганада.

— Би hарын нэрэ абаха ёhотойб. Хулганада орходоо холо үндэршье, хүсэтэйшьеб,—гээд тэмээн тэнгэри өөдэ харан үлыбэ.

— Мүнөө орой болоо. Үглөө нара хэмнай урид хараналб, тэрэмнай hарын нэрэ абаг,—гэжэ хулгана хэлэбэ. Бодолгото болоhон тэмээн хулганын хэлэhые зүбшөөгөө. Тиигэжэ арбан гурбан амитад Алтан Мундаргын хормойдо хонобод.

Тэмээн «хамагhаа үндэр хадаа наранай гарахые хулганаhаа урид харахаб» гээд толгойгоороо зүүни зүүн урда зүг харуулан хэбтэбэ. Хурабшын шэнээн хулгана баруун хойшоо хараад унгаба.

Үглөөгүүр болоожо, үүр хираалба. Тэмээн хулгана хоёр hэрижэ, нюдөө сабшангүй хярын орой шэртэбэд.

— Наран гараа, нара харааб,— гээд хулгана хашхарба. Хоноhон амитадай ишэ тиишээ хараашалхада наран харагдабагүй. Өөдэрхүү тэмээн:

— Хурабшын шэнээн бэетэй хулгана ши бү тэнэ,— гээд тэмээн тээхэлзэбэ. Хулгана Алтан Мундаргын орой тудаhан ангир шара наранай гэрэл тээшэ заана.

— Хулганын зүб, хулганын зүб!—гэлдэн арба нэгэн амитад хашхаралдаба. Тиигээд «Ама сагаан хулгана арбан хоёр hарын аха болог гэлдэжэ, хулганаар жэл эхилдэг болоhон домогтой. Тиигэжэ тэмээн жэлдэ оронгүй боосоогоо алдаhан юм гээд дуулагшаб,—гэжэ Түнхэнэй аймагай уляабар нютагай Ашхай Хонгоодор яhанай 68 наhатай Табхаалжан Цыренов гэгшэ хөөрэhэн юм.

Д. Мадасон.

Аполлон ТОРОЕВ. Шэнэ онтохон

САҺАН ШАНДАГАН ХОЁР

Юундэшьеб толгоймчинэ,— гэжэ саhан шандаа хэлэбэ. Хайлажа байна бэшэ хабар болоо ха юм, тиитолгойшни үбдэнэ ёhотой, жэ шандаган харюусаба. ээд түгсэг дээрэ hуужа, артайгаар үйлаба. —Хаййш, хайратайш намда ши, н. Би саhан дээгүүр гүйтүхэреэхэн нүхэ малтадаг ааб. Шоноhоо, үнэгэнhөө; ангуушанhаа саhан соо хоргододог hэм. Шамгүйгөөр яажа байхабиб. Адагай муу хирээ, бэгсэргэ хүрэтэрөө намайе обёоржо бажуухал. Тиигээд шандаган Хабарта ошожо, саhа байлгахыень үйлажа байжа гүйба.

Тэрэ хирэндэ наран улам улам халуунаар шарана. Саhан хайлажа, горхон болон урдана. Шандаганай гомдол муулары Хабар дуулаад, иигэжэ хэлэбэ:

— Наранда мэдээрхэхэ аргамни үгы, саhа байлгажа шадахагүйб. Шинии сагаан дэгэлые боро дэгэлээр hэлгэhүүб, ши зундаа набша намаагай, hөөг бургааhанай дундуур хоргодохош, шамайе юуншье обёорхогүй.

Шандаган баярлаба. Тэрээнhээ хойшо шандаган үбэлэйнгөө дэгэлые зунай дэгэлээр hэлгэдэг болоhон намтартай.

ХУЖАРЛАЖА УНШАМААР...

ряад араднай аман зохёолдоо ньегүй дуратай даа, тиимэ үдэрhөө үдэртэ, жэлhээ жэлльгэр, таабари, домог, түүхэ арадаймнай сээжэhээ таhалгүй мүндэджэл байдагынь эрэлтэй.

рин тиимэ шэнэ аман үгын лнуудай амяараа ном болоожо эгдэхэдэнь бүришье баясхаайнь ойлгосотой.

Ханжаргал»... Буряадай номой лэй бүри hаяхан гаргаhан рнүүдэй номхон иимэ нэрэ Авторынь—Цыренжаб Бим Магад, үргэн уншагшадhаа нютагаархидыньшье (энэм Яруунын Можайка тосхондо уудаг хүн) тэрэнэй зохёохы оролдолго, хэшээл тухай дуулаагүй байха. Анхандаа эдэбхитэй ажалшан, хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэ ябаhан Ц. Бимбаев мүнөө гүрэнэй тэдхэмжэдэ гаранхай, гэбэшье хоёр гараа хараад hуужа шададаггүй, hураагүй hэн тула, нютагайнгаа үльгэршэдhөө дуулаhан, соносоhон домог үльгэрнүүдээ бэшэжэ ябадаг, тиигээд шүлэгэй маягта оруулдаг юм. Тэрэл хүсэлэл, оролдолгынь аша энэ түрүүшын номхон мүн болоно.

«Ханжаргал» соо гурбан үльгэр оронхой. «Ханжаргалhаа» гадна «Жарантай» болон «Хоёр хобдог» гэжэ угаа hүбэлгэн, шог шобто маягтай хэмжүүрээрээ түрүүшынхиhээ жэшээгүй багануу зүйлнүүд багтанхай.

Зүгөөр гол зохёолынь «Ханжаргал» гэжэ шүлэглэмэл үльгэр болоно. Удхынь талаhаа абажа харахада, энэ үльгэр соо шэнэ юумэн үгы. Һамгаа алдаhан хаан хойто эхые асаржа, хүүгэдээ үншэрүүлнэ, үнгэрхэдөө тэдэнээ үлдэжэрхинэ. Зобоhон тулиhан Ханжаргал хүбүүниинь хүсэ шадал орожо, дайтаа даража, даагаа hүүлдэнэ. Тиин муу зантай хойто эхээ хойшолонгүйгөөр намнана. Энэ шэнэ бэшэ удха үндэhэлэн, үгытэй зоной, юрын хүнүүдэй образ яhала hонёоршье, тодо hонорооршье гаргажа шадаа. Энэ талаhаа Алтаг үбгэнэй энэрхы сэдьхэл жэшээ болоно. Мүн төөрижэ тэнэжэ ябаhан Ханжаргалда харгы замынь заажа үгэhэнород үбгэнэй образ ехэ hонирхолтой. иимэ образ буряад үльгэр соо түрүүшынхеэ бии болоожо, арадуудаймнай хани нүхэсэлэй үндэлэ заана бшуу.

Найруулгынгаа талаhаа энэ зохёол баhал hайшаамаар. Шүлэгэйнь хэлэн ходорхой хурдан, зөөлэн нугархай. Гэбэшье, арадай аман зохёолой аялгаар бэшэгдэhэн үльгэрлэhэн шүлэг соо дан хэтэрмэ ехээр инверси орошоо гэжэ hэжэглэмээр.

Хэды тиигэбэшье hаань, энэ номой хэблэгдэн гараhан ушарые амаршалха зуураа, арадайнгаа айхабтар баян аман зохёолые үшөө үргэнөөр тарааха талаар хэшээл, оролдолгодоо амжалта туйлахыень авторто юрөөе.

Энэ бишыхан hанамжынгаа түгэсхэлдэ, тус номые уран гоёор шэмэглэhэн зурааша Ф. Гергесовэй буряад үльгэрэй жэнхэни шэнжые ойлгодог байhыень, тиимэhээл бага бэшэ амжалта туйлаhыень тэмдэглэнгүй гарамаар бэшэ.

А. Жалсанов.

А. Сахаровская ном шэмэглэхэ талаар нилээд дүй дүршэлтэй уран зурааша гэжэ мэдээжэ болоhоор үнинэй. Буряад арадай героическа эпос болохо «Гэсэрые» шэмэглэн зураhан хүдэлмэринь үндэр сэгнэлтэдэ хүртөө юм. «Гэсэр» coohoo абтаhан «Түүдэгшын наадан» гэжэ зурагынь эндэ толилогдобо.

Энэ таабаринуудые таажа туршагты

Дала далан дабхар хуудаhатай.
(Һархинсаг.)

Урдаhаа дүрбэн хүн ерэбэ: хоёрынь дахатай, хоёрынь дахагүй.
(Үхэрэй шэхэн, эбэр.)

Эрье дээгүүр эреэхэй, эреэн нюруу жороохой, hүүл дээрээ ногоохой, hүүжэн дээрээ сагаахай.
(Моринoй тонтогоол.)

Баабайн адуун барандаа жороо.
(Торхируу.)

Аргамжа бэшэ—аад, орёодог, арьяатан бэшэ аад, хазадаг.
(Могой).

Арадай дуунай аялгаhaа

Һайхан даа хүдөө нютагнай. Һаруул гэрэлээр — Ильичын лампаар тодоронхой. Тиимэл хадань, үбэлэй hүниин утыешье мартахаш. Харин урдань үбэлэй hүниие үльгэр таабаряа хэлсэжэ буряад зон үнгэргэдэг, харанхы хара гэр соогоо утаатайхан ушаагайнгаа дэргэдэ hуудаг haаб даа. Мүнөө тад ондоо... Хэды тиибэшье hаань, сэдьхэлэй гуниг тараахаар түрэл буряад дуунайнгаа аялга соносохо дуратайбди. Урданайшье дуунууд уян гоё аялгатай байдаг. Шэнэшье дуунууд сээжэдэ хадуусатай. Теэд радиомнай ходо гоё аялгата буряад дуугаа дамжуулнагүй гэжэ тооленобди. Тиимэhээ зариманиинь газетэдэшье толилогдохо, үргэн зондоо тараха, далита аялга олохо бэзэ гэжэ hанаhандаал, эдэ хэдэн дуунуудые эльгээбэб.

Дансаран Дамоиев.

Хориин аймаг. Хөөрхэ hуурин.

ШАРБАДАЙ МЭРГЭН

(үльгэр)

ар зүүни зүгтэ
ын атар дайдада,
ара далайн эрьедэ,
рьдаг уулын хаяада
арбадай мэргэн баатар
арлан Луугаа хатантаяа
жаhуугаа юумэ ха.
арлан Луугаа хатаниинь,
элэй эхэнэр бэшэ hэн,
хы хургандаа эмтэй,
лёобор хургандаа домтой,
йно болоhон юумые
до хараха шадалтай.
да болохо юумые
халан мэдэхэ ухаатай,
аган бөөгэй абаритай
нэр юм hэн ха.
арбадай мэргэн баатар
дон гэртээ орожо,
шолон сайлан байхадаа,
арлан Луугаа хатандаа
тын тарганиие булгалхамни
гай тарганиие асархамни,
лын аянда гарахамни,
юл эдеэн хэрэгтэй,
р түргэн түхеэрыш гэжэ
лэн хэлэн байбал.
арбадай Мэргэн баатарай
ахажа хаража тэнхээhэн
хим гурбан хүлэгүүдынь
нэйнгээ ябахые мэдэжэ,
шаагаа тойрон хатаралдаба,
доноо тойрон оодоролдобо.
арбадай Мэргэн баатар
хеэрэлгээ дүүргэжэ,
арлан Луугаа хатантаяа
р холын аянда
алан мэндэ ябахын
ан юрөөл хэлсээд,
ал сэдьхэлээ нэгэдэhэн
рган үбгэн хоёр
н үгэсэ абалсабад.
hэн яаhан бэсэрээ,
бшин шэнээн бэетэй
лин шаргадаа мордожо,
шан хоногшын газарые
рбан хоногоор агшаагаад,
р баруунийн зүгэй

Ан гүрөөлөөр элбэг
Атар баян нютагта
Аялан хүрэжэ ерэбэ ха.
Ерэhэн энэ нютагтаа
Ехэ тайгын hаншагта
Томо буга хараба,
Түрүүшын hуршаар унагааба.
Эльгэ бөөрэ эдихэ
Эгээл тэрэ үедэнь,
Бугын булуу булсуутай
Годли ерэжэ унаба ха.
Бараглан шэнжэн үзэхэдэнь,
Баатар хүнэй хэбэртэй.
Шэнжэн үзэн байхадань,
Шииpаг бүхын шэнжэтэй.
Шарбадай Мэргэн баатар
Бард гэжэ бахардаба
Бодолгото болон шэнжэбэ.
Номо hуршаяа абажа,
Ногооной оройгоор шэртэбэ.
Хүл дээрэ тэнийсэ,
Хүбшын оройгоор хараба,
Тахим дээрээ бодожо,
Тайгын оёороор шагааба.
Бухайр шара номоёо
Бушуу түргэн абажа,
Шэдитэ хурдан годлёо
Шэбшэн табихынгаа хирэндэ
Харан гэтэн байхадань,
Хүгдөөд Мэргэн ябаба ха.
Шарбадай Мэргэн баатарай
Шэдитэ хурдан годлёо
Шэбшэн онолон татажархёод,
Шагаан дэлин байхые
Хүгдөөд Мэргэн харажархёод:
— Худа, худа, хайрлыш
Хурдан зэнгээ хуряагыш,
Эндүүрхын ехээр эндүүрбэб,
Алмайрхын ехээр алмайрбаб.
Ойн орбон байна гү,
Оторлоhон буга байна гү гэжэ,
Хараhан hанаhан байгаалби гэжэ
Хада уулын ханхинаса,
Хүбшэ хадын хүнхинэсэ
Үгүүлэн хэлэн байхадань,
Шарбадай Мэргэн баатар
Номо hаадагаа хуряажа,

Номхон дүрэеэ дүрлэжэ,
Үнөөхи алаhан бугаяа
Үбшэжэ, арhалжа оробо ха.
Иигэжэ байха үедэнь,
Хүгдөөд Мэргэн гэдэг
Хориг hэжэг үгы
Худа хэбэртэй байhан аад,
Хорото мэхээ гаргажа,
Хоёрдохи hомоёо табихадаа,
Шарбадай Мэргэн баатарай
Ара бэеhээнь харбажа,
Амигүй алдалуулба ха.
Шарбадай Мэргэн баатарай
Амигүй алдалжа хэбтэхые,
Голгүй голдойжо хэбтэхые
Хүгдөөд Мэргэн харахадаа,
Һанаhан хэрэг бүтэбэ,
Бодоhон бодол дүүрэбэ,
Атар дайдыень эзэлжэ,
Адууhа малыень абаашаха,
Арад зониень эзэмдэхэ
Арга намда олдобо гэжэ,
Шарлан Луугаа хатантайш
Сэдьхэл hанаагаа нэгэдүүлжэ
Сэнгэн жаргаха болобоб гээд,
Гуулин шарга мориень
Гэнтэ ногтолон хүрмэнэ,
Хажуу тээгээ хүтэлөөд,
Шара далай нютагынь
Шамдуун зорин ябаба,
Сэхэ шэглэн талиiба.
Шарбадай мэргэн баатарай
Шэбээ ордондо хүрэбэ ха,
Шарлан Луугаа хатантайнь,
Сэхэ золгон буубал даа.
Шарлан Луугаа хатантай
Сэдьхэл hаналаа нэгэдүүлхээ
Арга мэхээ бэдэрнэ,
Аашалан башалан үгүүлнэ.
—Шарбадай мэргэн баатарнай,
Үбгэн болохо нүхэршни
Аяар баруунийн зүгтэ
Арбай тарбай модотой.
Арьял тарьял шулуутай
Арын сагаан дайдада
Ан гүрөөл агнажа,
Аргал хохир болгобол.
Инаг нүхэр шамайгаа

Ерэхэ гэжэ захибал.
Худа болохо намайгаа
Харгы замдаш хараха
Хүтэшэ болгон эльгээбэл.
Ошохо байбал түхеэрыш,
Ябаха байбал яарыел гэжэ
Худал үгэ хэлэжэ,
Хооhон хэрэг үүсхэбэ.
Шарлан Луугаа хатан
Сээжэ бэедээ үбшэнтэй
Сэдьхэл hанаандаа hэжэгтэй
Ябаха гэжэ яараба.
Мордохо тээшээ түхеэрбэ.
Ардаг гурбан хүлэгүүдтээ
Ашаа тээбэреэ тээжэ
Аян замда мордоо hэн ха.
Шарлан Луугаа хатанай
Сэдьхэл hанаан шэмэржэ,
Сээжэ соогоо шэбшэнэ.
Эзэн болохо нүхэрэйнгөө
Амиды мэндэ бэшые,
Алагдаад тэндэ хэбтэхые
Абари зүнгөөрөө мэдэбэ,
Алтан толидоо хараба.
Шарбадай мэргэн нүхэрэйнгөө,
Эзэн болохо инагайнгаа,
Хөө хара морито
Хүгдөөд мэргэндэ алагдаад,
Хэбтэхыень тэндэ хараба.
Шарлан Луугаа хатан
Уурлахын ехээр уурлаба.
Гомдохын ехээр гомдобо.
Үбгэн болохо нүхэрэйнгөө
Алагдаад байhан үhөөе
Абаха гэжэ сэдьхэбэ.
Шарбадай мэргэн баатарайнгаа
Үбгэн болохо нүхэрэйнгөө
Үнэтэ нэгэ годлиие
Урда дободоо ургаhан
Улаан зандан модондоо
Орхёод мартаад ерэбэлби,
Ошожо тэрэниие асарыш гэжэ
Хөө хара морито
Хүгдөөд мэргэниие бусааба.
Шарлан Луугаа хатан
Шарай дүрэеэ хубилгаба.
Шара аляаhан болоожо,
Моринойнь hүүл дор хоргодоод

Мүн гэртээ бусалсаба ха.
Шарбадай мэргэн баатарай
Урда добын оройдохи
Улаан зандан модондо
Хүрэжэ тулажа ерээд,
Хүгдөөд мэргэн хүсэлжэ,
Зандан модондо шаагаатай
Зэнтэ хурдан годлиень
Ходолон абаха гэхэдэнь,
Зандан модониинь нугыжа
Залгихаа үрэбхихөө hанаhаншуу
Хүгдөөд мэргэниие хиидхүүлэн,
Хүл мүрыень алдахуулан,
Торгон тулха үзүүртээ
Таhа бүхөөр няажархиба ха.
Тиихэ яаха хирэндэнь
Хоро тодхор хүргэhэн
Хүгдөөд Мэргэн хоротойл,
Ерэн жэлдэ табихагүйн
Юрөөл захяа үгүүлээд,
Шарлан Луугаа хатан
Гуулин шаргадаа мордожо
Гурба дахин шабхадаад,
Үбгэн болохо нүхэрэйнгөө
Алуулhан газар тээшэ
Яба ябаhаар ябана
Яаралтай мэгдүүтэй ябана.
Ошохо газартаа ошоходонь,
Хүрэхэ газартаа хүрэхэдэнь
Үбгэнэйнь алуулhан газарта
Үбhэ ургажа хагдаранхай,
Араг яhан сайлдажа,
Хүhэрэй яhан хүхэржэ
Эндэ тэндэ хэбтэбэ ха.
Шарлан Луугаа хатан
Шарай дүрсэеэ хубилгаба,
Иимэ юумэ харахадаа
Уруугаа харан уйлана,
Өөдөө хаража уйдана.
Үгэлэн хэлэн hуутараа,
Утын аянда аяшаранхай,
Харгы замда хашаранхай,
Үргэhэ нойрынь хүрэжэ
Унтан унтан хэбтэхэдээ:
Хойто үндэр хадын
Хормой хаяа тэбтэгэй
Хабсагай шулуунай хаяаhаа
Арьял шулуунай оёорhоо
Мүнхын хара уhан
Мэлмэрэн урдан гарана.
Тэрэ уhанhаа хүртэhэн
Үбшэн амитан эдэгэнэ,
Үхэhэн амитан амидырна,
Унаhан модон ургана гэжэ
Ухаан ойндоо зүүдэлбэ,
Ошоноб гэжэ зүүдэлбэ.
Шарлан Луугаа хатан
Шамдахын ехээр шамдаба.
Яарахын ехээр яараба.
Хабтагай хара шулуунда
Хатар дундаа ерэбэ ха,
Түргэн дундаа түхеэржэ,
Алтан сүгсэ аягаараа
Удхан абажа үрдибэ.

Гуулин шаргадаа мордожо,
Гушан хоногшын газарые
Гурбан хоногоор агшаагаад,
Үбгэн болохо нүхэрэйнгөө
Үхэhэн бэедэ ерэхэдэнь,
Араг яhан арбайлдажа
Урда мэтэ хэбтэбэд.
Шарлан Луугаа хатан
Шаазгай болон хубилжа,
Эндэ тэндэ хэбтэhэн
Араг сагаан яhыень
Эблүүлэн эмхилэн табиба ха.
Тииhэн яаhан бэеэрээ
Алтан сүгсэ аягатай
Мүнхынгөө хара уhые
Мулта татан абажа,
Хүhэрэй сагаан яhыень
Хүрмэлдэ гэжэ сүршэбэ.
Шарбаадай мэргэн баатар
Сарюун шарай шарайлжа,
Хүл дээрээ бодоходоо,
Хүрhэтэ алтан дэлхэйгээ
Ара үбэрhөөнь агтагалжа,
Үни удаан унтабаб гэжэ
Гайхан тагнан байба ха.
Ядаха сагтань туhалха,
Зобохо сагтань абарха
Зол хубияа нэгэдэhэн
Зулгы Шарлан хатаниинь
Түүхэлэн бүхые түүрээбэ.
Удхалан бүгэдые ойлгуулба.
Узуур тээhээнь удхалба.
Үзүүр тээhээнь үгүүлбэ.
Хүбшын шэнээн бэетэй
Хүйлэн хүхэ хүлэгтөө
Шамдуу дундаа мордожо,
Шарлан Луугаа хатантаяа
Гэр тээшээ гэшхүүлбэ.
Тоонто тээшээ талииба.
Орон нютагаа хүрэбэ даа.
Агар зандан модоной
Орой дээрэ баригдаад,
Уйлан хайлан байhан
Хүгдөөд мэргэниие буулгажа,
Улад зондоо урбаhан
Уршагта муухай дайсан гээд,
Далин шаргагшанай hүүлдэ,
Дала дахин уяжа,
Урдаhаа бууhан hалхиниие
Урилда гэжэ арбагайдахадань,
Далан шаргагшанай hүүлдэ
Далан хэhэг мяхан болоожо
Даргдаа hэн ха.
Тэрээнhээ саашань болоходоо
Шарбадай мэргэн баатар
Шарлан Луугаа хатантаяа
Арад зонтоёо хамта
Амар жаргажа hууhан юм гэхэ.
Үльгэрэймнай эсэсые
Үнэгэн таhа хазаба.
Залуу үетэн саашань
Залгуулан хөөрэнэ бэзэ.

РСФСР-эй габьяата багша
Н. Намсараев Хэжэнгэ
нютагта буулгажа бэшээ.

АРАДАЙ ДУУНУУДҺАА

1.

Хададаа ургаhан хасууримнай
Харахан шоройhоо үндэhэтэй юм.
Хамагтаа нэбтэрhэн коммунамнай
Карл Марксhаа үндэhэтэй юм.
Бооридоол ургаhан хасууримнай
Борохон шоройhоо үндэhэтэй юм.
Бултандаа нэбтэрhэн коммунамнай
Владимир Ленинhээ үндэhэтэй юм.

2.

Эмээлтэл моринойм гүйдэлдэ
Эридхэн дабааниинь ойртоно.
Эршэтэйл одоноймгүйдэлдэ
Элдэбхэн мүшэдынь ойртоно.

Хазаартай моринойм гүйдэлдэ
Хадахан дабааниинь ойртоно.
Харбаатайл одонойм гүйдэлдэ
Хамагхан мүшэдынь ойртоно.

3.

Уняартай манатай огторгойгоор
Урилдан ниидээл ракетэмнай.
Уужамхан нютагайнгаа хойморoор
Ушаран сэнгээл нүхэднай.

Үүлэтэй манатай огторгойгоор
Үрдилдэн ниидээл ракетэмнай.
Үргэнхэн нютагайнгаа хойморoор
Үелжэл сэнгээл нүхэднай.

4.

Сагаан торгон дурдамайнгаа
Сасагынь бүүхэн hалгаарай.
Сарюун дурата гансынгаа
Һаналынь бүүхэн мартаарай.

Нарахан хээтэй дурдамайнгаа
Набшыень hалгангүй ябаарай.
Найдалтай гансахан амарагаа
Наhандаа мартангүй ябаарай.

5.

Агуулада тогтоод байхадаа
Ангархан наранай гоё гээшэнь.
Ажалаараа алдаршаад байхадаа
Анханайм нютагай гоё гээшэнь.

Элин тогтоод байхадаа
Эрдэни наранай гоё гээшэнь.
Электрын гэрэлдэ ялархадаа
Эхэ нютагайм гоё гээшэнь.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1963 оной декабриин 1.

АФРИКЫН ҮДЭР

Советскэ Союзай, социализмын бүхы лагериин дэмжэлгэдэ түшэглэн, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн бүхэдэлхэйн-түүхэтэ амжалтануудые түйлажа байна. Африкын национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн илалта түгэсөөр дабшаhаар лэ.
(Н. С. Хрущев).

Африка, Азиин арадуудай hаналаа нэгэдэлгын организациин Саг үргэлжын секретариадай уряалаар бүхы түрүү хүн түрэлтэн Африкын арадуудые империализмын дарлалтаhаа сүлөөлхын түлөө үдэрые жэл бүри декабриин 1-дэ тэмдэглэдэг. Энэ түбиин арад зоной табанай дүрбэнhөө ехэнхи хубинь богоолшолгын гэнжэhээ мултаран сүлөөрэнхэй. Мүнөө Африкын хэдэн залуу гүрэнүүдтэ империализмда эсэргүү тэмсэлээ шангадхаха, национальна талаараа бэеэ даанхай байдалаа бэхижүүлхэ хэмжээнүүд бэелүүлэгдэжэ байнхай. Зүгөөр энэ тэмсэл үшөө дүүрээдүй. Үнгэрhэн hүүлшын жэлэй турша соо колониализмын дарлалтаhаа үшөө сүлөөрөөдүй оронуудтахи патриодуудай дайшалхы дура зоригынь улам бэхижээ. Анголо болон «Португалиин» Гвинейдэ эрхэ сүлөөтэй болохо гэhэн тэмсэл үргэдэhөөр. Урда-Африкын Республикын арад зоной халима ехэ зэбүүрхэл улам эршэтэй боложо байна. Колониализмда эсэргүү хүдэлөөнэй хүсэтэ сохилто доро Родези, Ньясалендын Федераци үнэхөөрөө бутаран hаланхай.

Шэнэ Африкын мүндэлэн тогтоhон түүхэдэ эндэхи гүрэнүүдэй, мүн бэеэ даанхай гүрэнүүдэй правительствануудые толгойлогшонорой Бүхэафрикын конференци шухала шатань болоо hэн. Тэрэнэй хүдэлмэридэ колониализмын дарлалтаhаа үшөө сүлөөрөөдүй томо национальна организацинуудай түлөөлэгшэд хабаадалсаhан байха. Аддис-Абебэдэ болоhон конференциин байгуулhан Африкын нэгэдэлэй Организаци империализмда эсэргүү тэмсэл ябуулдаг юм. Бэеэ даанхай байдалаа, газар уhаяа хамгаалхын тулада, ажабайдалай али бүхы hалбарида — политическэ, экономикын, сэрэгэй, соёл культурын, социальна ажабайдалдаа колониализмые үгы хэхын түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэхын тулада Африкын арадуудые нэгэдэмэл фронтдо орожо нягтаар жагсаябди гэжэ энэ конференци уряалаа.

Энэ тэмсэлээ дэлгэрүүлхэдээ Африкын арадууд дэлхэйн социалис байгуулалтын хүсэндэ, дэмжэлгэдэ түшэглэдэг. Пролетарска интернационализмын ёhо гуримуудта үнэн сэхэ байдаг Советскэ Союз национальна сүлөөрэлгын түлөө тэмсэдэг арадуудта ехээр туhалдаг. Жэшээлхэдэ, Советскэ Союзай туhаламжаар Арабуудай Нэгэдэмэл Республикада, Нил мүрэн дээрэ баригдажа байгаа томо хаалта, электростанциин барилга шэнэ Африкын hүлдэ тэмдэг болонхой.

Үргэн ехэ энэ түбиин сүм сүлөөрхэ саг холо бэшэ болонхой.

Уран зурааша Ю. Берковскиин зураhан плакат.
ТАСС-ай фотохронико.

Хурамхаанай СОВХОЗДО

ПЛЕНУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Манай Хурамхаанай совхозой хонишод, hаалишад, механизаторнууд КИСС-эй декабриин 9-дэ болохо пленум тухай мэдээсэлые халуунаар угтажа, ажалай вахтада жагсаба. Совхозой гурбадахи отделениин Дусенэй ба Иликчинэй hаалишадай гүүртынхид пленумэй нээгдэхэ үдэртэ hү hаалгаар жэлэйнгээ түсэб 120 процент дүүргэхэ гэжэ шиидэбэ. Эдэнэрнай hү hааха жэлэйнгээ түсэбые ноябриин 1-дэ 103 процент дүүргээ. Эдэ фермэнүүдэй жэшээгээр совхозой бүхы hаалишад гүрэндэ hү тушаалгаяа декабриин 9-дэ 105 процентдэ хүргэхөөр шиидэбэ. Тиихэдээ недондо жэлэйхидэ орходоо 1,5 дахин ехэ hү гүрэндэ тушаажа, управлени, парткомой дамжуулгын Улаан тугые бүхөөр барижа, бусад ажахынууд соогоо эрхимлэхэ зорилго урдаа табинхай. Совхозой түрүү hаалишад Очирма Лыгденова, Зоя Хобракова, Дыжидма Гармаева, Самацо Бадмаева гэгшэд hү hааха жэлэйнгээ түсэбые 128—116 процент болгожо, ноябриин hайндэрые угтаhан байна. Ноябриин 1-дэ тус совхозой 20 hаалишад жэлэйнгээ түсэб дүүргэhэн байна.

Энээнhээ гадна манай совхоз бэшэшье хүдөө ажахын продуктнуудые тушаалгаар горитойхон амжалта түйлаба.

МЕХАНИЗАТОРНУУДАЙ hУРАЛСАЛ

Энэ жэлдэ манай совхоз механизаторнуудай hуралсалай курсануудые Могойто, Аргада нютагуудта нээбэ. Курсануудта тракторист, комбайнер, шофернууд бэлдэгдэхэ.

Жэлэй түгэсхэлдэ совхознай 30 тракторист, 18 комбайнернуудтай болохоор хараална. Энэ курсануудые совхозой инженернүүд Хунданов, Сангаев, Ринчино гэгшэд хүтэлбэрилнэ.

ХОЛЫН ФЕРМЭ, ОТАРАНУУДТА — КОНЦЕРТ, КИНО, ЛЕКЦИ.

Совхозой партком, ВЛКСМ-эй комитет холын фермэ, отаранууд дээгүүр ябажа, лекци, элидхэлнүүдые уншаха хүдэлмэри эмхидхэбэ. Совхозой уран hайханайхид концертнүүдые эндэ табина. Совхозой бүхы клуб, культбаза уряа лозунг, гоё hайхан плакадуудаар шэмэглэгдэнхэй. Эндэ таhалгаряагүй кино харуулагдажа байдаг.

В. ГАРМАЕВ,
ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь.

Баргажан.

Хэнэйшье мэдэхээр hүүлэй үедэ Улаан-Үдэ хотын Октябрьска район танигдахаар бэшэ болотороо урган хүгжэжэ байнхай. Илангаяа Валентина Терешковагай нэрэмжэтэ гудамжа үдэр хоногой үнгэрхэ бүри үндэр сагаан, улаан, ногоон шэрэтэй гэрнүүдээрээ холоhоо жэрылдэдэг болоо. Тус гудамжын эгээл саада талада гэхэ гү, али мэнэ hаяхан ашаглагдаhан ооhо угаадаг фабрикын дэргэдэ үшөө нэгэ гэр ашаглагдаба. Шэнэ фабрикын хүдэлмэришэдэй мэдэлдэ үгтэhэн 50 айлай байратай мантан томо гэртэ тус фабрикын хүдэлмэришэд иүүжэ, байра hуудалаа түбхинүүлжэ эхилбэ. Шэнэ байрада нүүгшэдэй дунда фабрикын мастер Е. И. Солодухина, ноо-hо нагашад Д. С. Моссорова, Е. Е. Смирнова, Е. И. Бутуханова болон бусад бии.

— Шэнэ гэртэ нүүжэ одоошье жаргаба гээшэбди. Энээнэй хажуугаар, нүүжэ ороhон гэрнай ажалдамнай дүтэ баригдаhан хадаа бүришье hаа, аятай зохид болоо, — гэжэ нүхэр Солодухина омогорхоно.

Ашаглалгада үгтэhэн энэ гэрhээ гадна, үшөө гурбан ехэ гэрэй барилга эндэ эхилээ. Энэ барилгые Буряадай барилгын управлениин долоодохи барилга-хабсаралгын урашуул барижа байнхай. Эдэ барилгануудай нэгэндэ республикын суута барилгашан С. Е. Братчиковай хүтэлбэрилдэг комплексно бригадынхид ажаллана. Дурсагдагша барилгануудые 1964 оной [...] тэн багта дуухаха ашаглалгада [...] үгэхын түлөө социалис мүры[...] сөөн барилгашадай дунда үргэ[...] нөөр дэлгэрэнхэй.

Фабрикын дирекци, парти[...] на, профсоюзай хүтэлбэрилэг[...] шэд 1964 ондо баригдаха 28[...] hууритай багашуулай сэсэрли[...] хүдэлмэришэдэй байха хамты[...] байрын проект табижа дүүрг[...] бэ. Дурсагдагша барилгануудай дүүрэхэдэ ооhо угаадаг фаб[...] рикын оршон тойрондохи тала[...] дайда уужам hаруул шэнэ бай[...] рануудаараа зэлэ татан харагдадаг болохол!

Г. БАТУЕВ.

Зураг дээрэ: фабрикын дэр[...] гэдэ баригдаhан 50 байрата[...] шэнэ гэр харуулагдана.
П. Яхновецкиин фото.

Олесь ЮРЕНКО

Калинкын эхэ

(Новеллэ)

Үни заяанайшье имэ үбэл болоогүй! Саhаар элбэг, нараар баян ёhотойлородой үбэл ерэбэ. Пушкинай бэшэhэн шэнги үбэл. hанана бэзэт?

Үглөөгүүр ажалдаа ошожо ябахадам, хүл дорохи саhан миин шаршаганана бэшэ, харин жэгтэй hонин дуу дуулажа байhан мэтээр үзэгдэнэ. Саhанай ханхинуур абяан сэдьхэл хүдэлтэмэ аялга болон бүридэжэ, үе үе болоод лэ үйлсэ дүүрэн соностоно. Хүйтэн агаар амилан ябахадаа, далинуудтал, гарнуудаа хажуу тээшэнь дэлтээгээд, өөдөө дэгдэшэхэ дуран хүрэнэ — газаа тиимэ хүхюун, хүнтэн.

Хэдышье яаража ябаа hаа, энэ үйлсэдэ халта тогтонгүй гаража шададаггүйб. Нэгэл газарта — каштануудай орой дээгүүр харагдааша нарин үндэр граб модоной дэргэдэ — хододоо тогтодог заншалтайб.

Саhанай шаршаганаанишье, граб модоншье анхаралыем татадаггүй. Ушарынь хадаа, сагаан үнгэтэй валенка, дэгэл, малгай үмдэhэн сэнхир нюдэтэй, ягаахан хасартай басагахантай тэндэ ушардагби. Тэрэнэй бээлэйхэнүүдыншье саб сагааханууд. Ёhотойл Снегурочка даа!

Гэртэхиниинь басагахаяа ехэл эрхэлүүлдэг, юушье гамнангүй хубсалуулдаг хэбэртэй. Гансал шаргань бирагүй; хабтагайнуудые холбожо, бүдүүлигээр хэгдэhэн. Басагаяа баярлуулхаяа эхэнь өөрөө дархалаа юм гү, али үбгэн баабайнь ашадаа хэжэ үгөө юм гү, бү мэдэе.

«Энэ хэнэй дуран гээшэб? Хэнэй баяр гээшэб?» гэhэн бодол Снегурочкые харахадаа намда түрөөдхидэг hэн.

Басагахантай ушарха бүридөө ондоо эхэтэй ябадаг байhан ушар намайе ехэтэ hонирхуулба. Ажаглахадам, эхэнүүдынь наhаараал тухайтайнууд, харин шарай түхэлөөрөө об ондоонууд. Тиигээд барандаа залуухануud.

Имэ ушар энэ таабарие тайлбарилба. Нэгэтэ үнөөхи үйлсөөрөө алхалжа ябаба. Урдань минии тогтодог граб модоной дэргэдэ басагахан наадажа байба. Хажуудань дүтэлөөд, иигэжэ асуубаб:

— Басагахан, хэн гэжэ нэрэтэйбши?

— Калинка, — гээд түбэгшөөнгүйгөөр, хуушан танилдаа хэлэhэндэл харюусаба.

— Калинка бэшэш, — гэжэ тэрэнээ шоглобоб.

— Үгы... Калинка.

— Калинка гээшэ ха юмши. Гоё нэрэ байна даа! Эжышни хэн гэжэ нэрэтэйб?

— Бригада.

— Юу, юун гэжэ?

— Бри-га-да.

Яаhан жэгтэй нэрэ гээшэб! Теэд яахабши. Саашалха гэжэ бай[...] Снегурочкатай ябадаг басагадай[...] гэл хажуудамнай ерэбэ. Сэх[...] хэлэхэдэ, энэ басагантай түрүү[...] хеэ ушараа б.

— Калинка, даараа гүш? — [...] тэрэ намайе ороойдоо хэрэгсэ[...] гөөр басагаханай хубсаhа дулаа[...] эхилбэ.

— Үгы даа, эжы, даараагүйб.

«Эхэнь энэл гээшэ ха юм» [...] шиидэбэб. Байра дээрээ балшыса[...] ригдаба гэhэндэл, яахашье арг[...] болоходоо залуу эхэнэртэ ханда[...]

— Бригада гээшэ та гүт?

— Тиимэ, Бригада, — гээд т[...] ни энеэбхилбэ.

— Жэгтэй hонин нэрэ байна [...] Урдань дуулаагүйб. Гайхахыем [...] рахадаа Бригада зөөлэрэн:

— Ганса та гайханагүйт, — [...] ойлгуулба. Нэрэмни Бригада [...] Лариса юм. Бригадамнай мүнөө [...] рикада ажаллана. Арбан долоон [...] сомолшууд. Би арба наймадахи[...] Калинкые харууhалха ээлжэ[...] мүнөөдэр тудаа. Үглөөдэр Тоня [...] хэ, тиигээд гурбан Галинанууд, [...] лээрнь гурбан Людмиланууд [...] жээлхэ... Калинкамнай табадах[...] лээ арба найман эжытэй. Ту[...] эхэнь манай бригадын гэшүүн[...] hан юм. Басаганай оройдоо [...] hаратайдань машинада дайру[...] наhа барашоо hэн. Тэрэ гэhээр [...] линкые баран хүмүүжүүлжэ [...] бди. Хүл дээрээ гаража, эхэдэ[...] ли, ёhотой хүдэлмэришэн боло[...] басагаяа бидэнэр орхихогүйбди.

Дуулаhанаа толгойдоо бодомжо[...] саашаа гэшхэлбэб. Бишыхан Ка[...] кые — арбан найман эжынэр[...] дулаасуулжа байhан сэдьхэлэй [...] лаан намайе дайраhандал, [...] сэлюун уужам боложо байгаа [...]

Украин хэлэнh[...]
Алексей БАДАЕВ оршуул[...]

Мархайн аша Тархай

ГУРБАН ТЭЭШЭНЬ ХОНХОДОЛСОБОБ

Аяншалhан тухайгаа олон табые шашаад яалай. Минии ябадаг газар үргэн дэлюун Буряад орон. Харин мэнэ hаяхан Зэдын аймагай Енгорбойн сомоной Енгорбой тосхоноор ерэйсэ харайhанаа хөөрэhүү.

...Енгорбой яhала ехэ тосхон. Аяар 130-аад үрхэтэ айл ажана түбхинэнхэйл энэ тосхондо. Найман жэлэй hургуулиин ордон тээшэ олон үхибүүд hубаридаг. Богонёор дахин дабтан хэлэхэдэ, ехэл тосхон даа.

Буурал сагаан хюруу, сэн хаяжархиhан үглөөгүүр. Енгорбойн найман жэлэй hургуулиин байрын газаагуур хүл хөөрсэг боложо байба. Юун болоо гээшэб? Гайхаhандаа хажуудань ошобоб. Ай даа, юун гэhэн бузар юумэ болоо гээшэб?!

— 6-дахи классай hурагша хүндөөр үбшэлөө. Түргэн туhаламжа хэрэгтэй, — гэжэ байжа hургуулиин завуч Василий Ламаев мэдээтэй мэдээгүй гүйжэ ерэбэ.

— Юун? Үбшэлhэн хүн?.. hурагша гэнэ гүт? — гэжэ би баhа мэгдэшэбэб.

— Тиимэ, тиимэ. Сахир хонходохом. Ябая хоюулаа, туhалагты намда, — гээд, тэрэмни hөөргөө харайшаба.

— Байгыт! Эндэтнай медпункт бии юм бэшэ гү? Тэндэ абаашыт, — гэжэ гүйдэл дундаа бинь hүхирнэб.

— Юун медпункт?.. — гэhэн асуудал урдаhаам дуулдаба.

Одоошье hургуули хүрэжэ ерэбэбди. Василий Ламаевни хүл хүлгэн, бүри hуга харайна. Бишье гээгдэхэгүй гэжэ адли хажуудань табилсанаб.

hургуулиин директорэй кабинет соо багшанар олон.

— Сахир! Сахир! Намайе дуулана гүт? Больница, больница... Аа, больница гү? Түргэн туhаламжа эльгээгыт, эндэ хүн хүндөөр үбшэлөө. Түргэлыт!

Сахир харюусанагүй. «Арайшье гэжэ hүүлдэнь харюу дуулдахадаа, «түргэн туhаламжын машина үгы» гэhэн урма хухармаар мэдээсэл бууба.

— Зай, яахаб? Санага хонходоё, больницые даагша Охинов бэлэй гү?

Газаашаа гарабабди. Хүшэр лэ байдал болоод байна. Дахин hөөргөө оробобди.

— Санага, Санага... Больница... Түргэн туhаламжаяа эльгээгыт!

— Машинамнай үгы, — гэhэн муухан абяан дуулдаба.

Ай даа, яаха хээхэ болоо гээшэб?!

— Закаменск? Закаменск? — хонходожол, хонходожол hуунабди. Закаменскын машина ерэнэгүй.

Иимэрхүү гурбан тээшэнь хонходоhоор байтарнай нилээд удаан саг үнгэршэбэ. Арайшье гэжэ 5—6 саг үнгэрhэнэй hүүлдэ түргэн туhаламжа ерэжэ, үбшэлhэн hурагшые абаашаба.

Нэгэ бага нам гэбэбди. hургуулиин директорэй кабинет соо абяа шэмээгүй. Аляаhанайшье ниидэхэ дуулдаха хэбэртэй. Багшанар булта уруу дуруунууд.

Абяа шэмээгүй байдалые би эбдэжэрхибэб:

— Эндэтнай медпункт?.. Хайшаа орошоо юм?

— Юун гэжэ? Үшөө нёдондоной медпунктыемнай «Хасар соорхой» ээлээд лэ hуугша, — гэhэн харюу дуулаад, би гайхашабаб:

— Ямар «Хасар соорхой?»

— Яагааб даа суурга.

— Суурга?

— Тиимэ, тиимэ. Үшөө нёдондо эндэхи медпунктые даагша Кондаковае аймагай элүүрые хамгаалха таhагай ноёд Закаменск эльгээжэрхёо. Тэрэ гэhэнhээ хойшо медпунктымнай эзэн «Хасар соорхой» болоо агша.

— Хайшан гэжэ?.. Үбшэлөө hаа яаха зомта?

— Эндэhээ арбаад модо газарта оршодог Шара Азарга ошохо баатай болонобди. Арай гэжэ ошоходошни хүншье үгы байжа болохо.

Имэ үгэнүүдые дуулахадаа дураншье ехээр гутаба: юун гээшэб, мүнөө болотор эмнэлгын газаргүй байха гэжэ.

— Дээдэ зургаанда энээн тухайда дуулгахаяа яанат? — гэжэ бишье хэлэжэ оробоб.

— Дуулгахыса дуулгагдаа. Медпунктмнай хүдэлдэггүй болоhоор жэл үлүүтэй болоо. Та, Мархайн аша Тархай, бидэндэ туhалыт, — гэлдэн, тэдэнэр дарья табилдаба.

Бишье үгэеэ үгөөд орхёогүйб, оролдохоб гэжэ хэлээ hэм. Энэ ушар тухай бэшэхэ баатай болоод, бэшэбэб.

Мархайн аша Тархай

НУУРАЙ ЭРЬЕДЭ...

(Намарай этюд)

Би нэгэтэ шубуу агнахаяа нуур тээшэ ошобоб. Байгаалиин хэды сэлмэг байбашье, харгыда ябахадаа толгой соом олон бодол ороо hэн. Хаа-яагүй ухаарhан дайда. Тала дээгүүр шубуудшье дууланагүй. Нууршье арай гэжэ харагдаба.

Эхэ сагаан нуур эрьеынгээ хулhанай шэбэнээндэ дуурана. Нэгэшье амитан үгы хэбэртэй. Гэнтэ жэгүүрэй дэбеэн жинган дуулдаад, харан гэhээм, далиня хумиhан харсага шуумайн буужа ябатараа, нэгэ нугаhа нюдаржархиба. Тэрэ бишыхан шубуухай «абарыт» гэhэндэл, хайратайгаар абяа гараба. Бүхы нугаhад хулhа уруу шэбээлбэд. Гэбэшье гансал нэгэ эхэ нугаhан нуурай урдахи добо дээрэ олзынгоо hooho зулгаажа hуyhан харсага дээгүүр элеэд лэ абана. Хайратай гээшэнь! Энэ нугаhанай дальбараас харсага барпа гэжэ ойлгобоб. «Эхынь үтэлөөд байхада, хэн абархаб?» гэhэн асуудал минии зүрхые шубгэдэжэ байба.

Имэ бодолдо абтаhан би гэнтэ буугайнгаа шабха даражархибаб. Буугай абяагаар нугаhад дэрд гээд дэгдэжэ, агаарта нуураа тойрон элеэд, наранай зүг барин далда орошоо hэн. Шубуудай ниидэhэн зүг уруу удаан шэртэн зогсоо hэм. Оршон тойрон жэн балай. Нууршье нойрсоhон мэтэ.

Тэрэ гэhэнhээ хойшо хэдэн удаа, үдэр бүри шахуу агнуурида гарахадаа, нугаhадые бэшэ, харин мяхаша арьяатание гартаа оруулха hанаатай Эхэ Сагаан нуурай эрьеэр ябабаб. Теэд нэгэшье шубуун харагдаагүй. Амитадай бусахаяа байхада, буудалгаар үдэшөө гүб? Шубуудай амгалан байдалые сахихаар нуурай эрьедэ үлэхэ дурам хүрэбэ. Эхэ Сагаан нуур дууража байhан зандаа мүнөөшье нюдэндэм харагдагша даа.

А. Хадаев.
Санагын дунда hургуулиин hурагша.

Хилын саанаhаа

Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сесси

ВАРШАВА, ноябриин 28. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй ноябриин 28-най заседани дээрэ элидхэлнүүд тушаа үгэ хэлэлгэ үргэлжэлүүлэгдээ. Польшын, Алжирай, Германиин Демократическа Республикын, бусад оронуудай түлөөлэгшэд үгэ хэлэhэн байна.

Эб найрамдалай түлөө абъяастай тэмсэлшэ, Грециин парламентын депутат Григориас Ламбракисай дурасхаалые сессидэ хабаадагшад Ирагай делегадай дурадхалаар минутын турша соо абяа аниргүй зогсожо ёhолон хүндэлhэн байна. Энэ тэмсэлшые Грециин фашис этэгээдүүд алаhан байгаа бшуу.

ВАРШАВА, ноябриин 29. (ТАСС). Эб найрамдалай Бүхэдэлхэйн Соведэй сесси мүнөөдэр комиссинуудта хубааржа хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ. Нэгэ комиссинь буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха асуудалнуудые, хоёрдохи комиссинь уласхоорондын экономическа, научна болон соёл культурын холбоо барисаанай асуудалнуудые, гурбадахи комиссинь колониализмын үлэгдэлнүүдтэ эсэргүүсэн бүхы арадуудай бэеэ даанхай байдалай, бүрин эрхын түлөө тэмсэхэ асуудалнуудые хаража үзөө.

Белградта баярай заседани болобо

БЕЛГРАД, ноябриин 29. (ТАСС). Союзна суглаанай болон Югославиин ажалша арадай социалис союзай союзна комитедэй хамтын баярай заседани мүнөөдэр эндэ нээгдээ. Фашизмда эсэргүүсэн Югославиие сүлөөлхэ арадай суглаанай (АВНОЮ) хоёрдохи сессиин болоhоор 20 жэлэй гүйсэhэндэ энэ суглаан зорюулагдана. Тус сесси дээрэ Югославиин шэнэ гүрэнэй үндэhэ hуури табигдаhан юм.

АВНОЮ-гай хоёрдохи сессиин удха шанар болон оронние саашадань хүгжөөхын тулада Югославиин арадай засагай гаргаhан түрүүшын хуулинууд тухай союзна суглаанай түрүүлэгшын орлогшо М. Тодорович элидхэл хээ.

Совет космонавтнууд Индонезидэ аяншалhаар

ДЖАКАРТА, ноябриин 29. (ТАСС). Президент Сукарнын уряалаар Индонезидэ айлшалжа байhан совет космонавтнууд В. Николаева-Терешкова, А. Николаев болон В. Быковский мүнөөдэрhөө орон соогуур аяншалжа оробо. Суматрадахи нефтиин промышленностиин түб бологшо Палембанг болон Ява аралай бусад хэдэн городуудта, тэрэшэлэн Бали арал хүрэхэ юм.

Президент Л. Джонсон үгэ хэлэбэ

ВАШИНГТОН, ноябриин 29. (ТАСС). США-гай президент Линдон Джонсон радио болон телевиденеэр үсэгэлдэр үдэшэ үгэ хэлэжэ, американ арадта хандаа.

«Үнгэрhэн долоон хоног хэндэмнайшье мартагдахагүй» гээд Джонсон хэлээ. Президент Кеннедиин харатайгаар хорлуулжа наhа бараhан тухай америкынхидта hануулха зуураа, ороной хойто болон урда, зүүн болон баруун хубинуудай зоной бата нэгэдэлтэй байжа, үндэhэ яhанай, шажан мүргэлэй, нютагай илгаа гарган хёморхо ябадал эсэслэн зайсуулха үе саг түргэдхэхыень тэдэниие Линдон Джонсон уряалаа.

Наhа бараhан президент Кеннедиин дурасхаалые мүнхэлхын тулада Канаверал хушуунда (Кеннедиин нэрэмжэтэ хушуун гэжэ нэрлэгдэдэг болохо), Атлантическа ракетнэ полигоной 1-дэхи станцида, Аэронавтикын болон замбуулинай дайдые шэнжэлэн мэдэхэ талаар национальна управлениин Флоридодахи ниидэлгын центртэ тэрэнэй нэрэ олгогдоо гэжэ Джонсон соносхоо.

Америкын хүгжэмшэ иигэжэ гэршэлнэ

СТОКГОЛЬМ, ноябриин 29. (ТАСС). Америкын хүгжэмшэ Рой Паркер Далласта Джек Рубиин клубта удаан саг соо хүдэлhэн байна. Мүнөө Паркер Стокгольмдо байдаг. Тэрэ Джек Рубиие тон hайнаар мэдэхэ байна.

— Далласай полициин хүдэлмэрилэгшэд эдилгэ абаха аргагүй дуратай юм. Руби полициинхидта эдилгэ үгэжэ Освальдын хаагдаhан байшан руу шурган орожо шадаhанда hэжэглэхэ аргагүй байна. Руби ходоодоо буутай ябадаг, Далласай бандидуудтай холбоотой байдаг юм гээд Швециин телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ, тэрэ мэдүүлээ.

Ёhотойл шанга харюу

ПНОМ-ПЕНЬ, ноябриин 29. (ТАСС). Камбоджодо Америкын зүгhөө үзүүлэгдэhэн туhаламжа имагтал шүүмжэлэгдээ гээд сенатор Хикенлуперта эльгээhэн бэшэг соогоо Народом Сианук мэдүүлhэн байна. Энэ туhаламжые Камбоджо «таарамжагүйгөөр хэрэглээ» гэжэ Камбоджые сенатор зэмэлhэн байгаа бшуу. Камбоджодо үгтэhэн Америкын туhаламжые Камбоджын правительство бэшэ, харин Америкын «туhаламжа үзүүлхэ талаар түлөөлэлгын зурагаан» үнэндөө хубааридаг байгаа гээд Сианук саашань бэшэнэ. Танай ажаглалта хадаа туhаламжаhаатнай арсаха гэжэ манай гаргаhан шиидхэбэрие хүсэдөөр зүбтүүлнэ» гээд Сианук түгэсхэлдөө бэшэhэн байна.

Сагаан улаарии

Улаан-Үдын Гидрометобсерваториин мэдээсэhэнэй ёhоор республика соомнай үүлэтэйшэг байха. Республикын хойто нютагуудаар hулагүй саhан орохо, зүүн зүгhөө hалхилха, Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 13—15, үдэртөө 5—7 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Манай зүбшэл

Мяха, загаhа эдихынгээ урда тээхэнэ шараха. Тэрэние шаражархёод ойро зууpаханшье байлгаа хада амта шэмэ муутай болодог.

**

Духовко соо шубуу, туулай, поршоонхо хэжэ сонгооходоо газаагаа буржагар хальhа[...] болохынь тулада зөөхэй [...] хихэ.

**

Лимон отолхынгоо урда [...] бусалhан уhаар зайлагты. Т[...] хэдэтнай бүри hайхан үнэр[...] болохо.

Таабаримнай таагдаа

Манай газетын ноябриин 24-нэй воскресениин номерто ажалшадай амаралтынгаа үдэр, ажалайнгаа hүүлдэ зугаасажа, сүлөөтэй сагтаа hонирхохынь тулада «Нуур дээрэ хэды нугаhад hуугааб?» гэhэн таабари уншагшадта дурадхагдаhан байна. Таабарие тайлбарилhан бэшэгүүд редакцидамнай хаа хаанаhаа олоор абтаба.

Газетын гараhанай нүгөөдэр Улаан-Үдэ хотын Лазо тосхондохи инвалидуудай байшанда ажаhуудаг 72 наhатай Степан Дырхеев Бато-Мунко Дышиновтэй хамта тааhан тайлбарияа редакцида асаржа үгэхэтэйгөө хамта өөhэдынгөө бэшэhэн гурбан таабари газетэдэ толилхые хүсэбэ.

Буряадай багшанарай институдай студентнэр нүхэд Дамдинов, Ешисамбуев гэгшэд таабари зүбөөр таагаад, үшөө hонин таабаринуудые танай газетын номернуудта харахаяа хүсэнэбди гэбэ. Ивалгын 11 жэлэй hургуулиин 8-дахи классай hурагша Гунсел Рабданова таабари зүбөөр бодожо таагаа. «Почтоhоо газетээ абамсаараа, газетээ орхингүй бодобоб» гээд Гунсел басаган бэшэнэ. Хяа[...] тын «Эрдэм» колхозhоо hура[...] шад Надя Жигмытова, Ка[...] Цыдемпилова, гэрэй эзэн [...] нэр Сэндэмэ Дылыкова гэгш[...] тааhан таабариингаа тайлба[...] эльгээбэ. Хяагта хотоhоо Нико[...] лай Будаев гэгшэ бодоhон [...] долгоёо бэшэгтэйгээ хамжуу[...] жа эльгээгээ. Хэлсээнгүй [...] бодоо. Зэдын Доодо Бургалта[...] hаа hурагша Сергей Бадм[...] таабарие баhал таагаа. М[...] хориhоо хонишон, Батор Цыб[...] ков таабари зүб таагаа.

Таабариин тайлбари:
$36+36+18+9+1=100$

Нүхэд Дышинов, Дырх[...] гэгшэдэй эльгээhэн 1-дэхи т[...] бариинь энэ номерто тол[...] хомнай.

ТААБАРИ: Хоёр трактор[...] нар 10 ведрогой бочкотой б[...] зин хубааажа абаха болобо. Н[...] гэниинь 7 ведрогой, нүгөөд[...] 3 ведрогой бочкотой байб[...] Ондоо hаба байхагүй. Энэ хо[...] хүн 10 ведро бензинээ хайш[...] гээд адлиханаар хубаагааб?

Редактор **Ц. О. ОЧИРОВ**

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора — 23-67, зам. редактора — 38-42, зам. редактора — 35-84, секретариата — 27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни — 47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни — 48-89, 33-61, корректорская — 35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического — 24-74, советского строительства и быта — 34-93, рабселькоров и писем — 25—41, 38-30, информации — 32-74 и переводов — 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00590. Зак. № 7102.